

Մերի Դաշնագիրը և Հայկական հարցը

Այս համարում

Հայերեն բաժին

- 1- Իմբրագրական.....0
- 2- Հայաստանի Հանրապետություն.....3
- 3- Արևմտյան Հայաստան.....7
- 4- Սփյուռք.....13
- 5- Միջազգային.....15
- 6- Մշակույթ.....18

Պարսկերեն բաժին

Արցախի պատմություն.....0-2

Շապիկի առաջին էջում՝ Սևրի դաշնագիրը

Վերջին էջում՝ Էդ. Բաղդասարյանի նոր գրքերը

Համար 226, Օգոստոս 2017 No. 226, August 2017

ماهنامه لويس - شماره ۲۲۶ شهریور ماه ۱۳۹۶

Մշակութային և Հասարակական Ամսագիր

ԼՈՒՅՍ

Արտոնատեր ԵՆ գլխավոր խմբագիր՝

Էդ. Բաղդասարյան
Իմբրագրական կազմ՝

Թամար Փանոսյան, Վանիկ Բաղդասարյան

Թամ Ղարախանյան, Վաչիկ Վարդանյան

Էմմա Բեգիջանյան, Հովիկ Վարդումյան,

Սաթենիկ Ավետիսյան, Անդրանիկ Խեչումյան

Փոստարկը 15875-9488 Թեհրան - Իրան

Էլեկտրոնային փոստ՝ louys_monthly@yahoo.com

Ինտերնետային հասցեն՝ www.louysonline.com

LOUYS

Armenian Cultural and Social Monthly

License-holder and Editor-in-Chief

Edic Baghdasarian

www.Edic-Baghdasarian.com

WEB master: **Baruyr Baghdasarian**

POBox 15875-9488 Tehran – Iran

E-mail : louys_monthly@yahoo.com

Internet : www.louysonline.com

Հոդվածների հեղինակների կարծիքները կարող են

չհամընկնել խմբագրության տեսակետներին:

Արտատպության դեպքում հղումը «ԼՈՒՅՍ» - ին

պարտադիր է:

ماهنامه لويس

صاحب امتیاز ، مدیر مسئول و سردبیر: ادیک باغداساریان

نشانی نشریه : تهران صندوق پستی ۱۵۸۷۵-۹۴۸۸

پست الکترونیکی: **louys_monthly@yahoo.com**

نشانی اینترنت: www.louysonline.com

ԵՎՐԻ ՀԱՇՏՈՒԹՅԱՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐԸ 10 օգոստոսի 1920

Մեկ կողմից՝ Բրիտանական կայսրությունը, Ֆրանսիան, Իտալիան և Ճապոնիան, որոնք սույն պայմանագրում նշված են որպես Գլխավոր դաշնակից տերություններ, Հայաստանը, Բեղգիան, Հունաստանը, Հեջաըրը, Լեհաստանը, Պորտուգալիան, Ռումինիան, Սերբա-Խորվաթա-Սլովենական պետությունը և Չեխոսլովակիան, որոնք վերոհիշյալ գլխավոր տերությունների հետ կազմավորում են դաշնակից տերություններ, և մյուս կողմից՝ Թուրքիան, Նկատի առնելով, որ Օսմանական կայսերական կառավարության խնդրանքով գլխավոր դաշնակից տերությունները 1918թ. հոկտեմբերի 30-ին Թուրքիային տվել են զինադադար, որպեսզի հնարավոր դառնա Հաշտության պայմանագրի կնքումը.

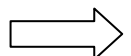
Նկատի առնելով որ դաշնակից տերությունները հավասար չափով են ցանկանում, որպեսզի հաստատուն և տևական խաղաղությամբ փոխարինվի Թուրքիայի դեմ պատերազմը, որի մեջ նրանցից մի քանիսը հաջորդաբար ուղղակի կամ անուղղակի են ներգրավվել և որի սկզբնապատճառը եղել է 1914թ. հուլիսի 28-ին նախկին Սերբիայի Կայսերական և Արքայական Ավստրո-Հունգարական կառավարության կողմից պատերազմի հայտարարումն ընդդեմ Թուրքիայի և 1914 թ. հոկտեմբերի 29-ին դաշնակից տերությունների դեմ Թուրքիայի սկսած և Թուրքիայի դաշնակից Գերմանիայի կողմից ղեկավարվող թշնամական գործողությունները: Այս նպատակով բարձր պայմանավորվող կողմերը որպես իրենց լիազորներ նշանակեցին՝

Մեծ Բրիտանիայի, Իռլանդիայի և Անդրծովյան տիրապետությունների միացյալ թագավորության նորին մեծություն արքան, Հնդկաստանի կայսրը՝ Վիկտորիայի շրջանի կոմանդոր, Փարիզում նորին բրիտանական մեծության լիազոր մինիստր սըր Ջորջ Դիքսոն Գրեհեմին,

Եվ

Կանադայի դոմինիոնի կողմից՝

Միխայիլի և Գեորգիի շքանշանի կոմանդոր, Միացյալ թագավորությունում Կանադայի Գերագույն կոմիսար պատվարժան սեր Ջորջ Խոլթես Պեռլեին.

ՍԵՎՐԻ
ՀԱՇՏՈՒԹՅԱՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐԸ
10 օգոստոսի 1920

Ավստրալիական Կոմունիստի կողմից՝ Միացյալ թագավորությունում Ավստրալիայի Գերագույն կոմիսար հարգարժան պ-րն Էնդրյու Ֆիշերին. Նոր Չեխոսլովակիայի դոմինիոնի կողմից՝ Բրիտանական Կայսրության շքանշանի ասպետ, Միացյալ թագավորությունում Հարավ-Աֆրիկական գերագույն կոմիսարի պարտականությունները կատարող պ-րն Ռեջինալդ Էնդրյու Բլանկենբերգին. Հնդկաստանի կողմից՝ Հնդկաստանի գործերի պետական քարտուղարի օգնականի սատարող սըր Արթուր Չիքսթին. Ֆրանսիական հանրապետության պրեզիդենտը՝ Մինիստրների խորհրդի նախագահ, Արտաքին գործերի մինիստր Ալեքսանդր Միլերանին, Ֆինլանդների մինիստր պ-րն Ֆրեդերիկ-Ֆրանսուա Մարսելին. Ֆրանսիայի դեսպան պ-րն Ժորժ Մորիս Պալեոլոգին. Իտալիայի Նորին մեծություն թագավորը՝ Թագավորության սենատոր, Փարիզում Իտալիայի ն.մ. թագավորի լիազոր դեսպան կոմս Լեյիո Բոնին Լոնգարին. Բարձրագույն ռազմական խորհրդում իտալական զինվորական ներկայացուցիչ գեներալ Ջիովաննի Մարիետտին. Ճապոնիայի Նորին մեծության կայսրը՝ Լոնդոնում ճապոնիայի ն.մ. կայսրի արտակարգ և լիազոր դեսպան, վիկոնտ Շինդին. Փարիզում ճապոնիայի ն.մ. կայսրի արտակարգ և լիազոր դեսպան պ-րն Կ. Մացուին. Հայաստանը՝ Հայկական Հանրապետության պատվիրակության նախագահ պ-րն Ավետիս Ահարոնյանին. Բելգիացիների Նորին մեծության թագավորը՝ Արտակարգ դեսպանորդ և լիազոր մինիստր, պետական մինիստր պ-րն Ժյուլ Վան-դեն-Յեյվելին. Միջազգային անձնական իրավունքի ինստիտուտի անդամ, բելգիական պատվիրակության գլխավոր քարտուղար պ-րն Ռոլեն Ժեքմենին. Հելլենների Նորին մեծության թագավորը՝ Մինիստրների խորհրդի նախագահ պ-րն Ելեֆթերիա Կ. Վենիզելոսին. Փարիզում հելլենների ն.մ. թագավորի արտակարգ դեսպանորդ և լիազոր մինիստր պ-րն Աթոս Ռոմանոսին. Հեջասի Նորին մեծության թագավորը՝ Լեհական Հանրապետության պրեզիդենտը՝ Փարիզում Լեհական Հանրապետության արտակարգ դեսպանորդ և լիազոր մինիստր կոմս Մավրիկի Չամյսկուն.

պ-րն Էրազմ Պիցին. Պորտուգալական Հանրապետության պրեզիդենտը՝ Մինիստրների խորհրդի նախկին նախագահ դոկտոր Ալֆոնսո դը Կոստային. Ռումինիայի Նորին մեծության թագավորը՝ Ֆինլանդների մինիստր պ-րն Նիկոլայ Տիտուլեսկուն. Փարիզում Ռումինիայի ն.մ. թագավորի արտակարգ դեսպանորդ և լիազոր մինիստր իշխան Դմիտրի Գիկին. Սերբերի, խորվատների և սլովենների Նորին մեծության թագավորը՝ Մինիստրների խորհրդի նախկին նախագահ պ-րն Նիկոլայ Պ. Պաշիչին. Արտաքին գործերի մինիստր պ-րն Աստե Տրումբիչին. Չեխոսլովակյան Հանրապետության պրեզիդենտը՝ Արտաքին գործերի մինիստր պ-րն Էդուարդ Բենեշին. Լոնդոնում Չեխոսլովակյան Հանրապետության արտակարգ դեսպանորդ և լիազոր մինիստր պ-րն Ստեֆան Օսուսկուն. Թուրքիան՝ Սենատոր, գեներալ Հաադի փաշային. Սենատոր Ռիզա Թևֆիկ բեյին. Բեռնում Թուրքիայի արտակարգ դեսպանորդ և լիազոր մինիստր Ռեշադ Խալիսո բեյին, Ռոնսը, իրենց լիազորագրերը փոխանակելով, դրանք գտան անբասիր և պատշաճ ձևի ու համաձայնվեցին հետևյալ որոշումների շուրջ. Սույն պայմանագրի ուժի մեջ մտնելու օրվանից կավարտվի պատերազմի վիճակը: Այդ պահից և սույն պայմանագրի որոշումների պահպանմամբ, դաշնակից տերությունների միջև գոյություն կունենան պաշտոնական հարաբերություններ:

**Մաս 3-րդ
ԶԱՂԱՔԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
Բաժին 6-րդ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ**

Հոդված 88. Թուրքիան հայտարարում է, որ ճանաչում է Հայաստանը, ինչպես այդ բանն արդեն արել են Դաշնակից տերությունները, որպես ազատ և անկախ պետություն:
Հոդված 89. Թուրքիան և Հայաստանը, ինչպես և Բարձր պայմանավորվող կողմերը, համաձայնվում են Էրզրումի, Տրապիզոնի, Վանի և Բիթլիսի վիլայեթներում Թուրքիայի և Հայաստանի միջև սահմանատու մը թողնել Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների որոշմանը և ընդունել ինչպես նրա որոշումը, նույնպես և այն բոլոր միջոցառումները, որոնք նա կարող է առաջարկել Հայաստանին դեպի ծով ելք տալու և հիշյալ սահմանագծին հարող օսմանյան բոլոր տերիտորիաների ապառազմականացման վերաբերյալ:
Հոդված 90. Այն դեպքում, եթե 89-րդ հոդվածի համաձայն սահմանագիծը որոշելիս վիլայեթների ամբողջ տերիտորիան կամ նրա մասը հանձնվի Հայաստանին, Թուրքիան այսօր արդեն հայտարարում է, որ որոշման օրից սկսած ինքը իրաժարվում է հանձնված տերիտորիայի նկատմամբ բոլոր իրավունքներից և իրավահիմունքներից: Սույն պայմանագրի որոշումները, որոնք կիրառվելու են Թուրքիայից անջատվող տերիտորիաների նկատմամբ, այս պահից սկսած կգործադրվեն նաև այդ տերիտորիայի նկատմամբ: Հայաստանի սուվերենությանը հանձնվող տերիտորիայի կապակցությամբ նրա վրա դրվող Թուրքիայի ֆինանսական պարտավորությունների բաժինը, և դրանք բնույթի ու այն իրավունքները, որոնցով նա կարող է վաճառարկել, կսահմանվեն սույն Պայմանագրի 8-րդ մասի (ֆինանսական դրույթներ) 241-244-րդ հոդվածների համաձայն: Հաջորդ կոնվենցիաները կկարգավորվեն, եթե դա անհրաժեշտ լինի, այն բոլոր հարցերը, որոնք չեն կարգավորվել սույն Պայմանագրով և որոնք կարող են ծնունդ առնել հիշյալ տերիտորիայի փոխանցման կապակցությամբ:
Հոդված 91. Եթե 89-րդ հոդվածում նշված տերիտորիայի մի

մասը հանձնվի Հայաստանին, ապա Սահմանագծման հանձնաժողով, որի կազմը կորոշվի հետագայում կատեղծվի երեք ամսվա ընթացքում այն բանից հետո, երբ արդեն ընդունված կլինի Հայաստանի և Թուրքիայի միջև տեղում սահմանագիծ անցկացնելու վերաբերյալ հիշյալ հոդվածում նախատեսվող որոշումը:

Հոդված 92. Ադրբեջանի և Վրաստանի հետ Հայաստանի սահմաններն ըստ պատկանելույն կորոշվեն շահագրգռված պետությունների ընդհանուր համաձայնությամբ: Երբ 89-րդ հոդվածում նախատեսված որոշումն արդեն ընդունված կլինի և դրանից հետո այս կամ այն շահագրգռված պետությունները չեն կարողանա ընդհանուր համաձայնությամբ որոշել իրենց սահմանագիծը, վերջինս կորոշեն Գլխավոր դաշնակից տերությունները, որոնք դրա հետ միասին պետք է հոգ տանեն սահմանագատումը տեղում գծանշելու մասին:

Հոդված 93. Հայաստանն ընդունում է, համաձայնվելով դրանք մտցնել Գլխավոր տերությունների հետ պայմանագրի մեջ, այն որոշումները, որոնք այդ Տերություններն անհրաժեշտ կհամարեն Հայաստանում այն բնակիչների շահերը պաշտպանելու համար, որոնք ռասայի, լեզվի և կրոնի առումով տարբերվում են ազգաբնակչության մեծամասնությունից: Հայաստանը նմանապես համաձայնվում է Գլխավոր տերությունների հետ Պայմանագրի մեջ մտցնել այն որոշումները, որոնք այդ տերություններն անհրաժեշտ կհամարեն տրանզիտի ազատությունը և այլ ազգերի առևտրի համար արդարացի պայմանակարգը պաշտպանելու համար:

Քաժին 12-րդ

ՔԱՂԱՔԱՑԻՈՒԹՅՈՒՆ

Հոդված 125. Տասնութից բարձր տարիք ունեցող այն անձինք, որոնք սույն Պայմանագրի համապատասխան բնակություն են հաստատել Թուրքիայից անջատված տերիտորիայում, և որոնք ռասայի առումով տարբերվում են ազգաբնակչության մեծամասնությունից, սույն Պայմանագրի ուժի մեջ մտնելուց հետո միայն ժամանակամիջոցում կարող են քաղաքացիություն ընտրել հոգու շայն Հայաստանի, Ադրբեջանի, Վրաստանի, Հունաստանի, Ռեչուսի, Միջագետի, Սիրիայի, Բուլղարիայի կամ Թուրքիայի, եթե այն պետության ազգաբնակչության մեծամասնությունը, որի օգտին կատարվում է քաղաքացիության ընտրությունը, պատկանում է սույն ռասային, ինչ և քաղաքացիության ընտրության իրավունքը կենսագործող անձը:

Մասն 4-րդ

ՓՈՋՐԱՄԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Հոդված 142. Նկատի առնելով, որ 1914 թվականի նոյեմբերի 1-ից հետո Թուրքիայում գոյություն ունեցող տեռորիստական ռեժիմի պատճառով չէին կարող Նորմալ կարգով տեղի ունենալ քրիստոնյաների դավանափոխություններ, այդ ամսաթվից հետո կատարված դավանափոխությունները չեն ընդունվում, և այն բոլոր անձինք, ովքեր մինչև 1914 թվականի նոյեմբերի 1-ը չեն եղել մուսուլման, կոիտվեն որպես ոչ մուսուլմաններ, եթե միայն նրանք վերականգնելով իրենց ազատությունը, իրենց սեփական կամքով չեն կատարի այն բոլոր ձևականությունները, որոնք անհրաժեշտ են իսլամն ընդունելու համար:

Պատերազմի ժամանակ Թուրքիայում մարդկանց նկատմամբ կատարված վայրագությունների պատճառած չարիքն առավելագույն չափով քակելու համար օսմանյան կառավարությունը պարտավորվում է իր և օսմանյան իշխանությունների կողմից ցույց տալ ամեն տեսակ աջակցություն՝ 1914թ, նոյեմբերի 1-ից հետո անհետացած, առևանգված, ներկայված և ազատագրված ամեն ռասայի և ամեն կրոնի մարդկանց որոնելու և ազատելու համար: Տուժվածների՝ իրենց, նրանց ընտանիքների և նրանց մերձավորների բողոքներն ընդունելու, անհրաժեշտ հետաքննություններ կատարելու և վերջնական ձևով

վերոհիշյալ անձանց ազատելու մասին որոշումներ հանելու գործում օսմանյան կառավարությունը պարտավորվում է ոչուրացնել Ազգերի լիգայի խորհրդի կողմից նշանակվելիք խառն հանձնաժողովների գործողությունները:

Օսմանյան կառավարությունը պարտավորվում է հարկադրել, որ հարգվեն այդ հանձնաժողովների որոշումները և ապահովվեն այս ձևով իրենց բոլոր իրավունքները վերականգնված անձանց անվտանգությունը և ազատությունը:

Հոդված 144. Օսմանյան կառավարությունը ընդունում է լքված սեփականության (Emval-i Metpune) վերաբերյալ 1915 թվականի օրենքի, ինչպես նաև այդ օրենքի լրացումների անհրաժեշտությունը, և հայտարարում է դրանք վերացված և ուժը կորցրած ինչպես անցյալում, նույնպես և ապագայում:

Օսմանյան կառավարությունը հանդիսավոր կերպով պարտավորվում է հնարավորության սահմաններում նպաստել, որպեսզի իրենց օջախները վերադառնան և իրենց գործերը վերսկսեն օսմանյան այլազգի այն քաղաքացիները, որոնք 1914թ. հունվարի 1-ից հետո գաղթել են զազանությունների հանդեպ ունեցած վախից դրոշմ, կամ արտաքսվել են բռնադատման որևէ այլ եղանակով: Օսմանյան կառավարությունն ընդունում է, որ օսմանյան հիշյալ քաղաքացիներին կամ նրանց համայնքներին պատկանող այն անշարժ և շարժական գույքերը, որոնք կարող են որոնելով գտնվել, ում ձեռքում էլ դրանք լինեն, պետք է որքան հնարավոր է շուտ վերադարձվեն (իրենց տերերին): Գույքերը վերադարձվելիս ազատ են լինելու որևէ պարտիքներից և սերվիտուտներից, որոնցով նրանք կարող էին ծանրաբեռնված լինել, և վերադարձվեն առանց որևէ հատուցման այժմյան սեփականատերերին կամ գործածողներին, բայց այնպիսի հայցերի պայմանով, որոնք այս վերջինները կարող են հարուցել նրանց դեմ, ումից նրանք այդպիսիք ստացել են:

Օսմանյան կառավարությունը համաձայնվում է այն բանին, որպեսզի Ազգերի լիգայի խորհուրդը միջնորդ հանձնաժողովներ նշանակի բոլոր այն վայրերում, որտեղ դա կհամարվի անհրաժեշտ: Այդ հանձնաժողովներից յուրաքանչյուրը կազմված կլինի օսմանյան կառավարության մեկ ներկայացուցչից, այն համայնքի մեկ ներկայացուցչից, որն իրեն համարում է տուժված կամ որի անդամը իրեն համարում է տուժված, և Ազգերի լիգայի խորհրդի նշանակած նախագահից: Միջնորդ հանձնաժողովները կվարեն այն բոլոր հարցերը, որոնք նշված են սույն հոդվածում, և դրանք կլուծեն արագընթաց վարույթի կարգով:

Հիշյալ միջնորդ հանձնաժողովները օժտված կլինեն հետևյալ իրավունքներով տալու իշխանությամբ.

1. անհրաժեշտ համարված ամեն տեսակ վերակառուցումների և վերականգնումների համար օսմանյան կառավարության կողմից բանվորական ուժ մատակարարելու մասին: Այդ բանվորական ուժը կհավաքագրվի այն տերիտորիաներում ապրող ազգությանը պատկանող մարդկանցից, որտեղ միջնորդ հանձնաժողովը անհրաժեշտ է համարում հիշյալ աշխատանքների համարումը:

2. այն բոլոր անձանց մեկուսացումը, որոնք հետաքննությունից հետո կճանաչվեն որպես վայրագությունների կամ տեղահանությունների ակտիվ մասնակիցներ, կամ թե դրանց հարուցողներ. հանձնաժողովը կիրահանվի. թե այդ անձանց գույքի նկատմամբ ինչ միջոցներ պետք է ձեռք առնվեն:

3. 1914թ. հունվարի 1-ից հետո համայնքի՝ մահացած կամ անհետացած անդամներին պատկանած բոլոր գույքերի և ամեն տեսակ սեփականության վերադարձման մասին, ընդ որում այդ գույքերը և սեփականությունը պետության փոխարեն, կարող են վերադարձվել համայնքին:

4. 1914թ. հունվարի 1-ից հետո անշարժ սեփականության վաճառման կամ նրա նկատմամբ սեփականատիրական իրավունքների հաստատման ակտերը չեղյալ հայտարարելու մասին. այդ անշարժ գույքերի (այժմյան) տերերին վարձահատուցելու պարտականությունն ընկած կլինի

օսմանյան կառավարության վրա, և առիթ չի հանդիսանա իրավունքների վերականգնումն ուշացնելու համար: Միջևորդ հանձնաժողովը, սակայն, կունենա շահագրգռված կողմերի միջև արդարացի համաձայնություններ հաստատելու իրավունք, եթե խնդրո առարկա սեփականության այժմյան տերը վճարել է որևէ գումար:

Օսմանյան կառավարությունը պարտավորվում է հնարավորության սահմաններում դյուրացնել հանձնաժողովի աշխատանքը և ապահովել նրանց որոշումների կատարումը, որոշումներ, որոնք կլինեն անբողոքարկելի: Այդ որոշումներին չի կարող հակադրվել օսմանյան դատական կամ վարչական իշխանությունների ոչ մի որոշում:

Մասն 9-րդ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

Բաժին 2-րդ

ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԵՐ

Հոդված 277. Թուրքիան ընդունում է, որ վերացված են և վերացված են մնում մինչև 1914թ. օգոստոսի 1-ը կամ այդ օրից հետո և մինչև Ռուսաստանի կամ Նախկինում Ռուսաստանի տերիտորիայի մի մասը կազմող զանազան պետությունների և կառավարությունների հետ, սույն Պայմանագրի ուժի մեջ մտնելու օրը, ինչպես նաև Ռուսիայի հետ 1916թ. օգոստոսի 15-ից հետո և մինչև սույն Պայմանագրի ուժի մեջ մտնելու օրը կնքված բոլոր պայմանագրերը, կոնվենցիաները կամ համաձայնագրերը:

Մասն 11-րդ

ՆԱԿԱՅԱՆԳԻՍՆԵՐ, ԶՐԱՅԻՆ ՈՒՂԻՆԵՐ ԵՎ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐ

Բաժին 2-րդ

ՆԱԿԱԳԱՆՏՈՒԹՅՈՒՆ

Գլուխ 4-րդ

ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ, ՈՐՈՆՔ ՃԱՆԱՉՈՒՄ ԵՆ ՈՐՈՇ

ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՅ ՈՐՈՇ ՆԱԿԱՅԱՆԳԻՍՆԵՐԻ ՕՏԱԳՈՐԾՄԱՆ (ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ)

Հոդված 349. Թուրքիայի համար դեպի Միջերկրական ծովը և Եգեյան ծովը ազատ մուտք ապահովելու նպատակով նրան տրվում է տրանզիտի ազատություն Թուրքիայից անջատված տերիտորիաներում և նավահանգիստներում:

Տրանզիտի ազատություն հանդիսանում է այն, ինչ սահմանված է (սույն Պայմանագրի) 328-րդ հոդվածում. քանի դեռ այդ առթիվ կնքված չի լինի ընդհանուր (համընդհանուր) կոնվենցիա, որից հետո այդ ազատությունը կփոխարինվի նոր կոնվենցիայի որոշումներով:

Շահագրգռված պետությունների կամ վարչությունների միջև (կնքվելից) կոնվենցիաները՝ ֆինանսական հանձնաժողովի համաձայնությամբ կսահմանեն, որչափ որ դա վերաբերում է Թուրքիային, վերը տրված իրավունքի կենսագործման պայմանները և մասնավոր կկարգավորեն նավահանգիստների և նրանցում գոյություն ունեցող ազատ գոտիների օգտագործման եղանակը, միջազգային ծառայությունների և ուղիղ տոմսերին ու բեռնագրերին վերաբերող տարիքների սահմանումը, նաև Բեռնի՝ 1890թ. հոկտեմբերի 14-ի կոնվենցիայի որոշումների և լրացուցիչ որոշումների կիրառումը, մինչև վերոհիշյալի փոխարինումը նոր կոնվենցիայով:

Տրանզիտի ազատությունը կտարածվի փոստային, հեռագրային և հեռախոսային ծառայությունների վրա:

Հոդված 351. Բարձրագույն նավահանգստի վրայով ազատ մուտք դեպի Սև ծովը տրվում է Վրաստանին, Ադրբեջանին և Պարսկաստանին ճիշտ այնպես, ինչպես և Հայաստանին:

Մուտքի այս իրավունքը կիրառվի (սույն Պայմանագրի) 349-րդ հոդվածում նախատեսված պայմաններով:

Հոդված 352. Սույն Պայմանագրի 3-րդ մասի (քաղաքական դրույթներ) 89-րդ հոդվածում նախատեսված որոշման պահպանմամբ Հայաստանին Տրապիզոնի նավահանգստի վրայով տրվում է ազատ մուտք դեպի Սև ծովը. մուտքի

իրավունքը կիրառվի 349-րդ հոդվածում նախատեսված պայմաններով:

Այս դեպքում Տրապիզոնի նավահանգստում Հայաստանին առհավետ, քանի որ ժամկետը չի սահմանված Ազգերի լիգայի կողմից, վարձակալության կհանձնվի մի տեղամաս, որը կդրվի 341-344-րդ հոդվածներում նախատեսված ազատ գոտիների ընդհանուր ռեժիմի տակ, և որը նախորդված կլինի այդ պետությունից արտահանվող կամ ներմուծվող ապրանքների անմիջական տրանզիտի համար:

Նախորդ պարբերությունում նշված տեղամասի սահմանազատումը, նրա միակցումը գոյություն ունեցող երկաթուղիներին, նրա սարքավորումը, նրա շահագործման եղանակը և ընդհանրապես նրա օգտագործման բոլոր պայմանները, ներառյալ վարձավճարը, կսահմանվեն այն հանձնաժողովի կողմից, որը կազմված կլինի Հայաստանի մեկ պատգամավորից, Թուրքիայի մեկ պատգամավորից և Ազգերի լիգայի կողմից նշանակված մեկ պատգամավորից: Այս պայմանները կարող են նույն կարգով վերանայվել յուրաքանչյուր տասը տարին մեկ անգամ:

Ի վավերացումն որի, վերը հիշատակված լիգայի անդամները ստորագրեցին սույն Պայմանագիրը:

Կազմված է Սևրում հազար ինը հարյուր քսան թվականի օգոստոսի տասին միակ օրինակով, որը ի պահպանություն կմնա Ֆրանսիական Հանրապետության կառավարության արխիվներում և որի վավերացված պատճենները կհանձնվեն ստորագրող տերություններից յուրաքանչյուրին:

// Ջորջ Գրեհեմ // Ա.Ահարոնյան
// Ջորջ Խ. Պերլեյ // Ժ. Վան-Դեն-Յեյվել
// Էնդրյու Ֆիշեր // Ռոլեն Ժեկմեն
// Ջորջ Գրեհեմ // Ե.Կ. Վենիգելոս
// Ռ.Ա. Բլանկենբերգ // Ա. Ռոմանոս
// Արթուր Յիրցել // Մավրիկի Չամոյսկի
// Ա. Միլերան // Էրազմ Պիլց
// Ֆ. Ֆրանսուա Մարսել // Ալֆոնսո Կոստա
// Ժյուլ Կամբոն // Դ.Ժ. Գիկ
// Պալեոլոգ // Ստեֆան Օսուսկի
// Բոնին // Հաադի
// Մարիետտի // Դոկտոր Ռիգա Թեֆիլ
// Կ. Մացուի // Ռեշադ Խալիսո

Հայաստանի Հանրապետություն

Ինչպիսի՞ն են Օձաբերդ ուրարտական բնակավայրի պեղումների արդյունքները. Այն հիմնել է Ռուսա I-ը

«Ազգային ժողովի նախագահի տեղակալ Էդուարդ Շարմազանովի գլխավորած պատվիրակությունն օգոստոսի 29-ին այցելել է Գեղարքունիքի մարզ՝ Օձաբերդ ուրարտական բնակավայր, որտեղ իրականացվում են հնագիտական պեղումներ եւ ծանոթացել հնագիտական աշխատանքների ընթացքին:

ԱՄ-ից հայտնում են, որ «ԱՄ փոխնախագահին ուղեկցել են Գեղարքունիքի մարզպետ Կարեն Բոթոյանը, ՀՀ ԱԺ առողջապահության եւ սոցիալական հարցերի մշտական հանձնաժողովի նախագահ Հակոբ Հակոբյանը եւ համայնքների ղեկավարներ:

Հնագիտական արշավախմբի ղեկավար, պատմական գիտությունների թեկնածու Միքայել Բադալյանը ՀՀ ԱԺ պատվիրակությանը ներկայացրել է կատարված աշխատանքները, մանրամասնորեն պատմել պեղումների արդյունքները:

Միքայել Բաղայանի ղեկավարած արշավախմբի իրականացրած պեղումներն առաջին հերթին կարելուք են նրանով, որ Սեւանի հարավային ավազանում ուսումնասիրվում է ուրարտական շրջանի ամրոց, որի նվաճումը եւ վերակառուցումը կապված է քիչ ուսումնասիրված Ռուսա I-ի իշխանության ժամանակաշրջանի հետ: Սա այն եզակի հուշարձաններից մեկն է, որ հնարավորություն է ընձեռում ուսումնասիրել ուրարտական եւ հետուրարտական պատմամշակութային գործընթացները մեկ ընդհանուր տարածքում:

«ՄՓ փոխնախագահ Էդուարդ Շարմազանովը, ուսումնասիրելով հնագետների կատարած պեղումները, նշել է, որ ամբողջ աշխարհում հնագիտական վայրերը դարձել են զբոսաշրջիկների նախընտրված այցելությունների վայրեր: Օձաբերդը Ռուսա I-ի հիմնած բացառիկ ամրոց է, որը հավակնում է դառնալ զբոսաշրջության կենտրոն:»

«Օձաբերդը մեր ժողովրդի մշակութային ամենահարուստ ժառանգություններից մեկն է,- նշել է Էդուարդ Շարմազանովը եւ պատրաստակամություն հայտնել օժանդակել արշավախմբին պեղումները շարունակելու եւ ավարտելու հարցում:»

«ՄՓ առողջապահության եւ սոցիալական հարցերի մշտական հանձնաժողովի նախագահ Հակոբ Հակոբյանը լիահույս է, որ Օձաբերդ ուրարտական հնավայրը հետագայում կդառնա Գեղարքունիքի մարզի զբոսաշրջության կարելուք վայրերից մեկը:»

Արշավախմբի անդամները հետագայում նպատակ ունեն պեղել ամրոց-բնակավայրի, ինչպես նաեւ ամրոցից հարավ-արեւմուտք տեղակայված բլրի տարածքը, որի զագաթին նկատել են դամբարանների խցեր, իսկ ներքեւում՝ մինչեւ ստորոտը, պատերի հետքեր:

Ելք կա, ելքը կոմունիստական կուսակցության վերադարձն է իշխանության. Տաճատ Սարգսյան

Իրոք ելք կա, ելքը կոմունիստական կուսակցության վերադարձն է, որի օրոք կնվազի արտագաղթը, երկիրը բարվոք վիճակի կգա: Այս մասին, այսօր՝ օգոստոսի 28-ին, լրագրողների հետ հանդիպման ժամանակ նշել է Հայաստանի կոմունիստական կուսակցության առաջնորդ Տաճատ Սարգսյանը՝ անդրադառնալով Երեւանի ավազանու. «Ելքն իմբակցության՝ փողոցների որոշ անուններ անվանափոխելու վերաբերյալ առաջարկին: «Եվ «Ելք-ին եւ մյուսն երիտասարդներին խորհուրդ կտայի այնպես անելին, որ օբյեկտիվորեն վեր հանելին երկրի

թերությունները, պակասեցնելին ժողովրդի հոգսը, կանխելին արտագաղթը: Ինչո՞ւ այդպիսի նպատակ չի դրվո՞ւմ, անուններ են ուզում փոխել,- ասաց նա:

Նրա խոսքով, իհարկե, խորհրդային տարիներին եղել են նեգատիվ երեւոյթներ, եղել է 37 թիվ, ու իրենք դատապարտել են, բայց այն հարյուր տարվա մեջ դա մեկ տարի է եղել:

Ինչ վերաբերում է Լենինգրադյան փողոցի անվանափոխությանը՝ նա ասաց. «Լենինգրադը խորհրդանիշ է Փաշխատական Գերմանիայի ձախողման. Լենինգրադում հայերի անունով փողոցներ կան: Մերունդները չպետք է հակադրվեն անուններին, մենք էլ այսօր խոնարհվում ենք արցախյան հերոսների ու նրանց անունների առաջե:»

Տաճատ Սարգսյանը զարմանք հայտնեց, որ այս խնդրի առնչությամբ իշխանության ներկայացուցիչներն ու եւ գիտնականները չեն միջամտում. «Եթե գիտական կոչում են ստացել, պարտավոր են իրականությունը ներկայացնել:»

Մահացել է ռեժիսոր Անտոն Աղայանցը

77 տարեկանում Երեւանում մահացել է ռեժիսոր, ՀԽՍՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ, պրոֆեսոր Անտոն Աղայանցը: Նրա հոգեհանգիստը տեղի կունենա օգոստոսի 28-ին, ժամը 18:00-ին՝ «Լյուարե սգո սրահում (Շահումյան գերեզմանոցի հարեւանությամբ): Վերջին հրաժեշտը՝ օգոստոսի 29-ին, ժամը 13:00-ին՝ նույն վայրից:

Անտոն Աղայանցը ծնվել է Լենինգրադում: Մովորել է Երեւանի գեղարվեստաթատերական ինստիտուտում, ապա կրթությունը շարունակել Լենինգրադի թատերական արվեստի ակադեմիայի ասպիրանտուրայում: 1963թ-ից աշխատել է Հայաստանի հանրային հեռուստաընկերությունում:

Հեռուստաթատրոնում բեմադրել է Սկառնաչիի եւ Տարաբուզիի՝ «Մինյոր Պապագատտոնե, Զալանթարյանի՝ «Մովսես ապերընե, Իսանգաղյանի՝ «Զարանձավի բնակիչները, Գոլդոնիի՝ Երկու տիրոջ ծառան, Տեր-Գրիգորյանի՝ «Մեռնող ֆլորանտ եւ այլ պիեսներ:

Դասավանդել է Երեւանի թատրոնի եւ կինոյի պետական ինստիտուտում եւ Խ. Աբովյանի անվան պետական մանկավարժական համալսարանի կուլտուրայի ֆակուլտետում:

Նա հաղորդավար, դերասանուհի Նոննա Չոտովայի ամուսինն էր:

Խոսքովի անտառում 4 տեղամասով շուրջօրյա հերթապահություն է սահմանված. այս պահին ակտիվ օջախներ չկան

Օգոստոսի 28-ին, ժամը 10:00-ի դրությամբ Խոսքովի պետական արգելոցում հրշեջ-փրկարարների ուժերով իրականացվում է հետախուզություն, ակտիվ օջախներ չկան:

Հայաստանի ԱԻՆ-ից հայտնում են, որ չորս տեղամասով սահմանված է շուրջօրյա հերթապահություն, ներգրավված է 37 փրկարար ծառայող, 9 արգելոցի աշխատակից եւ 5 ոստիկան:

Դաղիվանքում հնագիտական պեղումներ են սկսվել

Դաղիվանքի վանական համալիրի փոքր գմբեթավոր եկեղեցու վերականգման նախագծի շրջանակներում հնագիտական պեղումների գործընթաց է սկսվել: Այս մասին Facebook-ի իր էջում գրել է Արցախի Հանրապետության նախագահի խորհրդական Տիգրան Աբրահամյանը:

«Հնագիտական պեղումների գործընթաց ենք սկսել՝ հետաքրքիր և արժեքավոր բացահայտումների սպասումով,-գրել է նա:

Մեր դիրքորոշումն անփոփոխ է. Արցախի ԱԳ նախարարը՝ Հոգվանդի հայտարարության մասին

ԱՄՆ համանախագահ Ռիչարդ Հոգվանդի կողմից հնչեցված տարրերը նորություն չեն պարունակում եւ հանդիսանում են բազմիցս հրապարակված Մադրիդյան սկզբունքների բառափոխում: Այդ մասին Արցախի հանրային

հեռուստատեսության հետ զրույցում ասել է Արցախի արտաքին գործերի նախարար Կարեն Միրզոյանը՝ մեկնաբանելով Մինսկի խմբի ԱՄՆ համանախագահ Ռիչարդ Հոգվանդի կողմից հնչեցված ադրբեջանա-դարաբաղյան հակամարտության կարգավորման տարրերը: «Մեր դիրքորոշումը այդպիսի առաջարկների վերաբերյալ հայտնի է եւ մնում է անփոփոխ: Ադրբեջանա-դարաբաղյան հակամարտության կարգավորման ցանկացած մոդել, եթե այն միտված է ապահովել կայուն եւ հարատև խաղաղություն, անհնար է առանց արցախյան կողմի լիարժեք մասնակցության բանակցային գործընթացի բոլոր փուլերին եւ չի կարող հաշվի չառնել առկա իրողությունները:

2016 թ. ապրիլի պատերազմը ակնառու կերպով ցուցադրեց, որ իրականությունից կտրված մոտեցումները վտանգավոր են, եւ կարող են ճանապարհի հարթել անկանխատեսելի զարգացումների համար:

Այսօր, նախ եւ առաջ, անհրաժեշտ է հետեւողական քայլեր ձեռնարկել խաղաղ գործընթացի անշրջելիության ապահովման եւ ձեռք բերված պայմանավորվածությունների, մասնավորապես, հրադադարի խախտումների հետաքննության մեխանիզմի իրագործման ուղղությամբ: Չիրականացված պայմանավորվածությունները կուտակվելով վերածվում են բալաստի եւ խոչընդոտում են բանակցություններում դրական տեղաշարժի հնարավորությունը,- նշել է Միրզոյանը:

Հայաստանի անկախության Հռչակագրի ընդունումը պետք է արժանավայել նշել. Պարույր Հայրիկյան

Հայաստանի անկախության Հռչակագիրը փոխյեց պետական իշխանությունը գլխավորող մարդկանց մտածելակերպը: Այս մասին օգոստոսի 23-ին հայտարարել է «Ազգային ինքնորոշումն միավորման առաջնորդ Պարույր Հայրիկյանը: Նրա խոսքով՝ դա ամենակարեւորն է ժողովրդի համար: «Հայ ժողովուրդը բոլոր ժողովուրդներից ավելի շատ էր պատրաստ անկախություն հռչակելուն: Ի տարբերություն մյուս բոլոր ժողովուրդների՝ ներառյալ Արեւելյան Եվրոպայի ժողովուրդները, հայ ժողովուրդն ուներ կայուն

կազմակերպություն, որն աշխատում էր անկախության ուղղությամբ,- նշել է Պարույր Հայրիկյանը: Նա հավելել է, որ անկախության հռչակագրի ընդունումը կարելու էր իրադարձություն էր, եւ ճիշտ կլինի այն արժանավայել նշել: Ուղիղ 27 տարի առաջ՝ 1990 թվականի օգոստոսի 23-ին, Հայկական ԽՍՀ-ն, հայտնելով հայ ժողովրդի միասնական կամքը՝ ելնելով Սարգոս իրավունքների համընդհանուր հռչակագրի եւ միջազգային օրենքի հայտնի նորմերից, իրագործելով ժողովուրդների ազատ ինքնորոշման իրավունքը, ընդունեց Հայաստանի անկախության Հռչակագիրը:

Մահացել է Պերճ Զեյթունցյանը

Կյանքից հեռացել է ականավոր գրող, հրապարակախոս, թարգմանիչ Պերճ Զեյթունցյանը: Նա վերջերս էր բոլորել 79-րդ տարին /հուլիսի 18-ին/:

Նշենք, որ Պերճ Զեյթունցյանը ծնվել է Ալեքսանդրիայում, Եգիպտոս, 1938 թ.: 1948 թվականին հայրենադարձել է: Ավարտել է Երևանի Ղազարոս Աղայանի անվան միջնակարգ դպրոցը: 1963 թվականին ավարտել է Պյատիգորսկի օտար լեզուների ինստիտուտը: 1963-1964 թվականներին սովորել է Մոսկվայի բարձրագույն սցենարական դասընթացներում: 1965-1968 թվականներին եղել է «Հայֆիլմեկինոստուդիայի խմբագիրը, 1965-1975 թվականներին՝ հեռուստաֆիլմերի «Երևանե ստուդիայի գլխավոր խմբագիրը, 1975-1986 թվականներին՝ Հայաստանի գրողների միության քարտուղարը: 1991-1992 թվականներին եղել է ՀՀ մշակույթի առաջին նախարարը:

Առաջին գիրքը տպագրվել է 1956 թվականին: Հեղինակ է 12 պիեսների, որոնք բեմադրվել են Երևանի թատրոններում: Գրքերը թարգմանվել են 11 լեզուներով, այդ թվում՝ ռուսերեն, անգլերեն, ֆրանսերեն, արաբերեն:

Զեյթունցյանը պետական մրցանակի կրկնակի դափնեկիր է, մշակույթի վաստակավոր գործիչ, Հռոմի արվեստների և հասարակական գիտությունների «Տիբերինաե ակադեմիայի պատվավոր անդամ:

2007 թվականին Պերճ Զեյթունցյանին հանձնվել է Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ եկեղեցու «Սուրբ Մահակ-Սուրբ Մեսրոպե պատվո բարձր շքանշան: Դրանից մի քանի տարի առաջ էլ արժանացել է «Հայ արվեստի ասպետե, ինչպես նաև «Երևանի պատվավոր քաղաքացիե կոչումներին: 2013 թ. ՀՀ Վարչապետի որոշմամբ պարգևատրվել է ՀՀ վարչապետի հուշամեդալով: 2016 թվականին ՀՀ Անկախության 25-ամյակի առթիվ, հայ գրականության և մշակույթի զարգացման գործում ներդրած մեծ ավանդի համար պարգևատրվել է Պատվո շքանշանով:

Նրա գործերից են «Մեր թաղի ձայները», «Մեզնից հետո», «Փարիզի համար», «Ամենատխուր մարդը», «Վերջին արևազարդ», «Ոտքի, դատարանն է գալիս», «Հիսուս Նազովրեցին և իր երկրորդ աշակերտը: Խոր Վիրապե... Նրա կատարած թարգմանություններից են Էրսբին Քոլլուելի «Տաք գետը», Գրեհեմ Գրեհեմի «Խաղաղ ամերիկացին», Էռնեստ Հեմինգուեյի «Կլիմանջարոյի ձյունները և «Հրաժեշտ գեներին ստեղծագործությունները:

Հայաստանը միակ երկիրն է աշխարհում, որտեղ զարգանում է եզդիական մշակույթը. Թամոյան

Հայաստանը միակ երկիրն է աշխարհում, որտեղ զարգանում է եզդիական մշակույթը: Այս մասին օգոստոսի 17-ին մամուլի ասուլիսի ժամանակ հայտարարել է Հայաստանի եւ աշխարհի եզդիների միության նախագահ Ազիզ Թամոյանը: Եզդիների միության նախագահը հիշեցրեց, որ Հայաստանում գործում են եզդիների համար նախատեսված դպրոցներ, պետական մակարդակով դասագրքեր են հրատարակվում, ռադիոհաղորդում է թարգմանվում: «Եթե աշխարհում եզդիներ չմնան, Հայաստանում նրանք կապրեն ու կզարգանան,- հայտարարեց Ազիզ Թամոյանը:

«Խոսքովի անտառե-ում հրդեհը կանխատեսելի էր. բնապահպան

Խոշոր հրդեհներ, ինչպես «Խոսքովի անտառե-ում, տեղի են ունենում ամբողջ աշխարհում: Այս մասին օգոստոսի 17-ին մամուլի ասուլիսի ժամանակ հայտարարեց բնապահպան Միլվա Աղամյանը:

Նրա խոսքով՝ առաջին պատճառը կլիմայական փոփոխություններ են: «Օդերևութաբանական ծառայությունը մշտապես զգուշացնում էր ուժեղ շոգի մասին-հիշեցրեց բնապահպանը՝ հավելելով, որ շոգի պայմաններում հրդեհը միանգամայն կանխատեսելի էր: Ըստ Աղամյանի՝ հրդեհը հանգցնելու համար ԱԻՆ-ի տեխնիկական բավարար չէր. «Իմ տեղեկություններով՝ հողի փոխարեն ուղղաթիռից ցեմենտ էին նետում, ինչը բացառապես անթույլատրելի է:

«Փաստացի պարզվեց, որ մենք ավիացիոն տեխնիկա չունենք, - հայտարարեց Ադամյանը՝ տխրությամբ արձանագրելով, որ նույնիսկ Ադրբեջանը նման տեխնիկա ունի: «Երկրի անվտանգության համար պետք չէ գումար խնայելե-ասաց բնապահպանը՝ հավելելով, որ առանց ռուսական կողմի օգնության չէր հաջողվի ինքնուրույն հանգցնել հրդեհը:

Բնապահպանը նշեց մի շարք խնդիրներ, որոնք հանգեցրեցին աղետին: Բացի կլիմայակա փոփոխություններից՝ պատճառը երկրի լանդշաֆտի փոփոխությունն է, ծառերը կտրելը: Իսկ արգելոցում խարույկներ վառելու մասին բնապահպանը կոչ արեց չխոսել՝ այն հրդեհի համար այնքան էլ հավանական պատճառ չհամարելով:

Նրա խոսքով հիմնականում տուժել են սողուններն ու միջատները. «Իսկ նրանց թիվը հարյուրների է հասնում: Դրական լուրն այն է, որ թռչուններին եւ խոշոր կենդանիներին, ամենայն հավանականությամբ, հաջողվել է փրկվել: Ադամյանը հավելեց, որ արգելոցը վերականգնելու համար անհրաժեշտ կլինեն տասնյակ, եթե ոչ հարյուրավոր տարիներ:

Մահացել է Էդուարդ Հովհաննիսյանը

Օգոստոսի 2-ին մահացել է «Արիւնես ավտովարորդների իրավունքների պաշտպանության կենտրոն հասարակական կազմակերպության նախագահ Էդուարդ Հովհաննիսյանը: 78-ամյա Էդուարդ Հովհաննիսյանը մահացել է ինֆարկտից:

Արևմտյան Հայաստան

Թուրքիայի միակ հայկական գյուղի մասին ֆիլմը թարգմանվում է թուրքերեն

Ամերիկացի գրող Կարոլին Թրենթոն Գյուրբուզի եւ Թուրքիայից ֆոտոթղթակից Սաիթ Սեդրբան Գյուրբուզի

կողմից դեռևս 2012-ին Թուրքիայի միակ հայկական գյուղի մասին պատմող ֆիլմը թարգմանվում է թուրքերեն:

Ինչպես տեղեկացնում է Ստամբուլի հայկական «Ակոսե-ը, Անկարայում ԱՄ դեսպանատան հովանավորությամբ պատրաստված «Փոքրացող համայնք. Վազրֆ» Թուրքիայի վերջին հայկական գյուղե վերնագրի ներքո վավերագրական ֆիլմում ներկայացված են 22 կենսագրական հատված, 6 լուսանկարի պատմություն եւ երկու կարճ տեսագրություններ: Մինչ այժմ ֆիլմն անվերենով հնարավոր է դիտել vakifli.com կայքում:

Նշենք, որ Վազրֆ գյուղը Կիլիկիայի Սուեոխայի շրջանի 6 գյուղերից մեկն է, որոնց բնակիչներ հանդիսացել են հերոսական Սուսալեռան հերոսամարտի մասնակիցները: 1939-ին Ֆրանսիան Ալեքսանդրեթի սանջակը հանձնեց Թուրքիային: Վազրֆը հանդիսանում է Թուրքիայի վերջին ու միակ հայաբնակ գյուղը:

Հայ ես, տատի. թուրք ոստիկանները տարեց քուրդ կնոջ տանը Աստվածաշունչ են տեսել եւ կատաղել

Դիարբեքի քրդաբնակ Հազրոյի շրջանում ապրող 76-ամյա տարեց կինը բողոքել է ոստիկանների կողմից մշտական ճնշումների ենթարկվելու համար:

Ինչպես տեղեկացնում է Ստամբուլի հայկական «Ակոսե-ը, տարեց կնոջ թոռները ահազանգել են խմբագրություն, որ իրենց տատին ենթարկվում է ոստիկանների ու զինվորականների ճնշումներին: Նրանք շեշտել են, որ ամիսներ առաջ թուրքական ոստիկանությունն ու զինվորականները Հազրոյի շրջանում հատուկ գործողություն են սկսել, որի ժամանակ խուզարկել են իրենց 76-ամյա տատի տունը:

«Խուզարկության ժամանակ Աստվածաշունչ են գտել եւ տատիին հարցրել, նրա հայ լինելու մասին: Տատին շեշտել է, որ ինքը մահմեդական է եւ մշտապես Ղուրան է կարդում, սակայն երբեմն թերթում է Աստվածաշունչը: Դրանից հետո ոստիկանների հետ ինչ-որ անձիք են եկել, ովքեր սկսել են տատիի հետ հայերեն խոսել՝ փորձելով իբր բացահայտել ծպտյալ հայիե,-նշել են թոռները:

Թուրքիայի ազգային հերոս հայի հոգեհանգիստը հայկական եկեղեցում են արել

Ստամբուլի հայկական Սուրբ Աստվածածին եկեղեցում տեղի է ունեցել թուրքական զորքերի կազմում Կիպրոսում զործողությունների մասնակցած եւ «Կիպրոսի հերոսե կոչումը ստացած Մուրադ Միհրանի հոգեհանգիստը:

Թուրքական Yenikapihaber կայքի փոխանցմամբ՝ Մուրադ Միհրանի թաղման արարողությունը կազմակերպվել է ամբողջովին զինվորական կարգով, որին մասնակցել են պատվի պահակախմբի զինվորականներ եւ բարձրաստիճան զինվորականներ:

Մուրադ Միհրանի դագաղը եկեղեցի է բերվել պատվո պահակախմբի զինվորների կողմից, որից հետո հայ հոգեւորականները հոգեհանգստի արարողություն են անցկացրել:

Այնուհետ Մուրադ Միհրանի դագաղը տեղափոխել են Բայրըքլի հայկական գերեզմանոց, որտեղ էլ ամփոփել են մարմինը:

64-ամյա Մուրադ Միհրանը 1974-ին մասնակցել է Կիպրոսում թուրքական կողմի զործողություններին եւ ստացել «Կիպրոսի հերոսե կոչումը: Այնուհետ նա Ստամբուլի «Փակ շուկայում» ոսկու տաղավարներ է բացել եւ մինչ օրս որպես հաջողակ եւ սիրված ոսկերիչ է եղել:

Ադանայում ոստիկանները 3 մլն եվրոյով վաճառվող սրբապատկեր են բռնագրավել

Թուրքիայի Ադանայի Սեյհանի շրջանում ոստիկանները ահազանգի հիման վրա պատմական մեծ արժեք ներկայացնող սրբապատկեր են բռնագրավել:

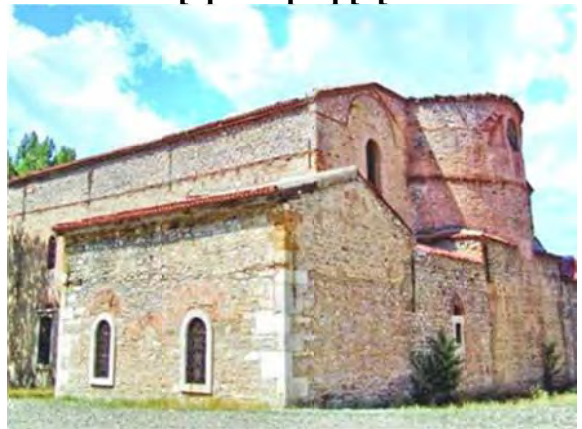
Թուրքական Milliyet-ի փոխանցմամբ՝ Ադանայի ոստիկանությունը ահազանգի հիման վրա իրականացրած ուսումնասիրության ընթացքում պարզել է, որ Սեյհանի շրջանի տներից մեկում պատմական արժեք

ներկայացնող, 1000 տարվա հնություն ունեցող սրբապատկեր է վաճառվում 3 մլն եվրոյով:

Գործողություն սկսած ոստիկանները նշված տնից հայտնաբերել են 1,4 մետր երկարությամբ եւ 80 սմ լայնությամբ Քրիստոսի պատկերով սրբապատկեր: Հնագետները դժվարացել են նշել հայտնաբերված սրբապատկերի զինը՝ շեշտելով, որ այն խիստ թանկարժեք սրբապատկեր է:

Սրբապատկերը վաճառելու կասկածանքով ձերբակալվածը պնդել է, թե այն իր ավագ եղբորից է մնացել իրեն:

Թուրքիայում լքված հայկական եկեղեցի է վերանորոգվելու

Թուրքիայի Քոնիա նահանգի Աքշեհիրի շրջանում գտնվող հայկական եկեղեցիներից մեկը վերանորոգվելու է:

Ինչպես տեղեկացնում է Ստամբուլի հայկական «Ակոսե-ը, Աքշեհիրի քաղաքապետարանը եւ Չարգացման նախարարությունը օրեր առաջ Աքշեհիրում հայկական եկեղեցու դիմաց համաձայնագիր են ստորագրել, որի համաձայն Չարգացման նախարարությունը ֆինանսավորելու Աքշեհիրի շրջանում «Նասրեդին Հոջայի գյուղե նախագիծը, որի մեջ է մտնելու նաեւ հայկական եկեղեցու վերանորոգումը:

Նշվում է, որ հայկական եկեղեցին վերանորոգվելուց հետո մշակույթային կենտրոն է դառնալու:

Աքշեհիրի քաղաքապետը նշել է, թե եկեղեցու վերանորոգմանը զուգահեռ կվերանորոգվի նաեւ հարեւանությամբ գտնվող նախկին քահանայի տունը, որը կվերածվի բուսիկ հյուրանոցի:

Ըստ հայտնի պատմաբան Ռայմոնդ Գեւորգյանի՝ մինչ 1915-ը Աքշեհիրի շրջանում 5 հազար հայ է բնակվել: Այդ ժամանակ շրջանում գործել է հայկական Սուրբ Երրորդություն եկեղեցին:

Թուրքական Kanal D-ով հայ ռեժիսորի ֆիլմի ցուցադրությունը բողոքի ալիք է բարձրացրել. Արարատն ու

Վանա լիճը Հայաստանի մի մաս

Թուրքական ռեյթինգային Kanal D հեռուստաալիքով հայ հայտնի ռեժիսոր Սարի Անդրեասյանի «Պաշտպաններ» ֆիլմը բողոքի մեծ ալիք է բարձրացրել մամուլում եւ սոցկայքերում:

Ֆիլմում Արարատ լեռն ու Վանա լիճը ներկայացվում են Հայաստանի մաս, որն էլ խիստ վրդովեցրել է թուրքերին:

Ֆիլմի հետ կապված քննադատական հոդված է հրապարակել Aydinlik պարբերականը: Իսկ սոցկայքերում հիմնականում հետեյալ բովանդակությամբ մեկնաբանություններ են, որ չի կարելի Թուրքիայի տարածքային ամբողջականությունը չճանաչող ֆիլմ ցուցադրել հենց թուրքական հեռուստատալիքով:

Թուրքիայի Գնալը կղզու Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցում ցուցահանդես է բացվել

CUMA, CUMARTESİ, PAZAR

Պոլսոս պատրիարքական տեղապահ Տեր Գարեգին արքեպիսկոպոս Բեկչյանի օրհնությամբ, օգոստոսի 17-ին ժամը 21.00-ին, Գնալը Կղզու Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ Եկեղեցում տեղի է ունեցել «Cuma, Cumartesi, Pazartesi» խորագրով լուսանկարչական ցուցահանդես բացումը:

Պոլսոս պատրիարքարանից հայտնում են, որ ցուցահանդեսին մասնակցել են 5 լուսանկարիչների աշխատանքներ, որոնց շարքում են նաև համայնքի անդամներից Մկրտիչ Արծիվյանը և Բերբե Արաբյանը: Այն կազմակերպվել է եկեղեցու հոգևոր հովիի և թաղային խորհրդի ջանքերով:

«Մուտքն ազատ է, մշակութասեր հասարակությունը կհամախմբվի Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ Եկեղեցում և երաշխիքը կդառնա տարբեր հավատքների եղբայրական համակցությանն,-ասված է հաղորդագրության մեջ:

Աղթամարում 2 տարվա դադարից հետո պատարա՛գ կմատուցվի. հայկական համայնքը դեռ երկմտանքի մեջ է

Չի բացառվում, որ Թուրքիայի իշխանությունները թույլ տան հայերին սեպտեմբերին պատարագ մատուցել Աղթամար կղզու հայկական եկեղեցում:

Թուրքիայի կառավարության միջոցներով Աղթամարի Սուրբ Խաչը 2007թ.-ին վերանորոգվել է և բացվել է այցելությունների համար որպես թանգարան: Այնուհետ

Պոլսոս Հայոց պատրիարքարանը դիմել էր Թուրքիայի կառավարությանը՝ Աղթամարի Սուրբ Խաչում տարին մեկ անգամ պատարագ իրականացնելու թույլտվություն ստանալու համար: 2010-ի մարտին Թուրքիայի մշակույթի նախարար Էրթուրողլ Գյունայր հայտարարեց, թե արդեն կա Սուրբ Խաչում պատարագ իրականացնելու և եկեղեցու գմբեթին խաչ տեղադրելու թույլտվությունը: Պատարագի անցկացման օր նշանակվեց սեպտեմբերի երկրորդ կիրակի:

Վերջին անգամ այստեղ պատարագ մատուցվել է 2014թ-ին: Պոլսոս հայոց պատրիարքարանն արդեն 2015թ.-ին որոշում կայացրեց Վանի Սուրբ Խաչ եկեղեցու պատարագը, ահաբեկչական հարձակումները հաշվի առնելով, չեղյալ հայտարարել: Դրանից հետո էլ արդեն Թուրքիայի իշխանությունները դադարեցրին կրոնական ծիսակատարություններն Աղթամարի հայկական եկեղեցում: Այս խնդրին իր «Աշխարհում կրոնի ազատությանն նոր զեկույցում անդրադարձել էր նաև ԱՄՆ պետքարտուղարությունը:

«Վերջին երկու տարում սեպտեմբերին այնտեղ պատարագ չի մատուցվում Սուրբ Խաչի տոնին նվիրված: Այդ տարածքում բավականին լարված իրավիճակ է, իշխանություններն ասել են, որ կարող են այս տարի թույլատրել այդ ծիսակատարությունն անցկացնել, բայց չեմ կարող ասել՝ կանցկացվի պատարագը, թե ոչ: Եթե նույնիսկ արտոնեն պատարագն անցկացնել, դժվար է այնտեղ հասնելը: Քաղաքապետերը բանտարկված են, նրանց փոխարեն նշանակված են պաշտոնական պաշտոնյաները, ճիշտն ասած, նաև լարված իրավիճակ է, պատերազմական դրություն է կարելի ասել: Պատմական Հայաստանի քաղաքներում փառատոններ էլ էին անցկացվում, բայց հիմա դրանք էլ չեն անցկացվում՝ հաշվի առնելով թուրք-քրդական լարված հարաբերությունները», անդրադառնալով խնդրին, նշեց «Ակոսե պարբերականի հայկական բաժնի խմբագիր Բագրատ Էստուկյանը:

Հիշեցնենք, որ Աղթամարի Սուրբ Խաչ եկեղեցին 915-921 թվականներին կառուցվել է Վասպուրականի իշխան Գագիկ Արծրունու պատվերով՝ ճարտարապետ, քանդակագործ և նկարիչ Մանվելի կողմից: Տանարի արտաքին պատերը

գարդարված են 6 հորիզոնական շարք կազմող գարդաքանդակներով, որոնք չեն խախտում պատերի հարթությունը: Չարդաքանդակները ստեղծելիս Մանվելը հաշվի է առել հնարավոր դիտանկյունները և տարբեր ժամերի լուսավորությունը: Պատերից մեկի վրա Գագիկ Արծրունու դիմաքանդակն է, կողքին՝ ողջ հասակով Զրիստոսը, որին արքան պարգում է եկեղեցու մանրակերտը:

Տխրեցի, որ մեր նախնիների մնացորդներին անգամ չկարողացանք տեր կանգնել. Փայլանն այցելել է Վանի հայկական գերեզմանոց

Թուրքիայի քրդական «Ժողովուրդների դեմոկրատական» (ՀԴԲ) կուսակցության հայ պատգամավոր Կարո Փայլանն այցելել է Վան ստուգելու այն պնդումները, թե Վանում գտնվող պատմական «Դիլքայա Հյոյուքե-ում» եւ հայկական գերեզմանոցում գուգարան են կառուցել:

Ստամբուլում լույս տեսնող «Ակրա» թերթի փոխանցմամբ, այդ տարածքը շրջափակված է եղել փշալարերով: Փայլանը գրուցել է տարածքի բնակիչների հետ, որից հետո նշել է. «Ուր ձեռքս տարա՝ մարդու ոսկոր դուրս եկավ: Այլեւս որեւէ կասկած չունեմ, որ այս տարածքը հայկական գերեզմանոց է եղել:

«Ակոսիե հետ գրույցում հայ պատգամավորը նշել է, որ այդ տարածքը Ուրարտական ժամանակներից մնացած բնակավայր է եղել. «Այդ ժամանակներից ի վեր հայերն այնտեղ բնակություն են հաստատել: Ում հետ խոսեցի, բոլորը պատմում էին եկեղեցիների ու դպրոցների մասին, սակայն դժբախտաբար այդ հիշողությունը ջնջվել է:

Փայլանն ընդգծել է, որ տեղացիներն ասում էին, որ այս հայկական գերեզմանոցի գերեզմանաքարերը 1940-50-ական թվականներին ոչնչացվել են: «Այս գերեզմանոցի շրջանում մահմեդական մատուռ, գուգարան եւ սրճարան է կառուցվել: Տխրեցի, որ մեր նախնիների մնացորդներին անգամ չկարողացանք տեր կանգնել:

«Ակոսիե փոխանցմամբ, Վանի Էդրեմիթի (հայկական Արտամետ) շրջանի Դիլքայա թաղամասում ծնվել մեծացել է Արշիլ Գորկին, նրա տն կողքը կառուցված եւ ժամանակի ընթացքում ոչնչացված աղբյուրը 2015-ին վերականգնվել է եւ Էդրեմիթի քաղաքապետարանի կողմից այդ մասին վկայող ցուցանակ է դրվել, բայց ըստ Փայլանի, այդ աղբյուրի եւ հայ համայնքի մասին պատմող ցուցանակը հանվել է, աղբյուրի ջուրն էլ կտրել են: Ըստ Փայլանի, հայկական կյանքի վերաբերյալ բոլոր փաստաթղթերը ոչնչացվել են:

Թուրքիայում հայկական եկեղեցական սեփականության խնդիրը նշված է ԱՄՆ Պետդեպի զեկույցում

Աշխարհի բնակչության երկու երրորդից ավելին գրկված է կրոնի ազատության իրավունքից, օգոստոսի 15-ին, հայտարարել է ԱՄՆ-ի պետքարտուղար Ռեքս Թիլերսոնը, ներկայացնելով Աշխարհում կրոնի ազատության նոր զեկույցը:

«Աշխարհի բնակչության գրեթե 80 տոկոսն ապրում են իրենց կրոնի ազատության սահմանափակման կամ դրա դեմ ուղղված թշնամական գործողությունների պայմաններում, - նշել է նա, հաղորդում է «[Ամերիկայի ձայնը](#)»:

Պետքարտուղարի խոսքով, կրոնի ազատության հետ կապված առավել բարդ է իրավիճակը Դաշի ահաբեկիչների վերահսկողության տակ եղած տարածքներում, որտեղ եզրինները եւ քրիստոնյաները լավագույն դեպքում հատուկ հարկ են վճարում, սակայն հաճախ՝ սպանվում, բռնաբարվում կամ վաճառվում որպես ստրուկներ: Լուրջ խնդիրներ կան նաեւ Սաուդյան Արաբիայում, Չինաստանում, Պակիստանում, Մուղանում, Իրանում եւ Թուրքիայում, նշում է պետքարտուղար Թիլերսոնը.

«Թուրքիայում իշխանությունները շարունակում են սահմանափակել որոշ կրոնական փոքրամասնությունների ներկայացուցիչների մարդու իրավունքները, իսկ որոշ համայնքներում շարունակվում են կրոնական սեփականության շուրջ վեճերը:

Մասնավորապես, զեկույցում նշված է Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսության հայցը, որը պահանջում է վերադարձնել 1915 թվականին ապօրինի կերպով գրավված Կաթողիկոսի նստավայրը Սիսում: 2016-ի հունիսին Թուրքիայի Սահմանադրական դատարանը մերժել էր հայցն ընթացակարգային պատճառներով, սակայն, դեկտեմբերին հայցվորը դիմել էր Մարդու իրավունքների Եվրոպական դատարան: Չեկույցը հիշատակում է նաեւ, որ Թուրքիայի իշխանությունները դադարեցրել են կրոնական ծիսակատարություններն Ախթամար կղզու հայկական եկեղեցում:

Ադրբեջանում 2016-ին ձերբակալվել է կրոնական 86 առաջնորդ, որոնց տեղական դիտորդները քաղաքանտարկյալ են համարում: Պետքարտուղարությունն ընդգծում է, որ առավել բարդ է ոչ ավանդական կրոնական խմբերի վիճակը, որոնք փաստորեն գրկված են ազատ հավաքվելու իրավունքից: «Իշխանությունները շարունակում են փակել կրոնական հաստատություններ եւ խափանել կրոնական ծառայությունները, - նշում է Պետքարտուղարությունը:

Հայաստանում մտքի, խղճի եւ կրոնի ազատությունն ապահովված է Մահմանադրությամբ, նշված է գեկույցում, իսկ Հայ Առաքելական Եկեղեցին հռչակված է Հայաստանի ազգային եկեղեցի եւ ազգային ինքնության պահպանման: Կրոնի ազատության դեմ ուղղված միջադեպերը Հայաստանում, հարեւանների համեմատ, հազվադեպ են, սակայն՝ գոյություն ունեն: Մասնավորապես, գեկույցը նշում է 2016-ի հոկտեմբերի 2-ին Վանաձորի ավետարանական եկեղեցու քահանայի դեմ բռնությունները եւ Եհովայի վկաների դեմ ճնշման 17 դեպքերը:

Եհովայի վկաների դեմ 11 բռնության դեպք էր գրանցվել 2016-ին Վրաստանում, որտեղ, գեկույցի գնահատմամբ, ոչ ավանդական կրոնական խմբերն ընկալվում են որպես ազգային ինքնության պահպանման վտանգ:

Տարածաշրջանում առավել բարդ է կրոնի ազատության հետ կապված իրավիճակը Իրանում, որտեղ քրիստոնյաները, բահայի հավատքի եւ այլ կրոնական փոքրամասնությունների ներկայացուցիչները հալածանքների են ենթարկվում:

«Իրանը շարունակում է իր քաղաքացիներին մահվան դատապարտել մշուշոտ հավատորացության մեղադրանքներով. 2016-ին 20 մարդ մահապատժի է ենթարկվել «Աստծո դեմ պատերազմ վարելու» մեղադրանքով, - նշել է Թիլերսոնը:

Միացյալ Նահանգների պետքարտուղարը հիշեցրել է, որ կրոնի ազատության սահմանափակումը ծայրահեղականություն եւ կրոնական արմատականություն ծնող հիմնական պատճառներից մեկն է:

Պոլստ հայոց պատրիարքի ընտրությունը նախատեսվում է դեկտեմբերի 13-ին անցկացնել

Պոլստ հայոց պատրիարքի ընտրության հարցով կազմավորված նախաձեռնող խումբը Ստամբուլի նահանգապետարան է հանձնել պատրիարքի ընտրության օրվա առաջարկի հետ կապված դրմունք:

Ինչպես տեղեկացնում է Ստամբուլի հայկական «Ակոսե-ը, Պոլստ հայոց պատրիարքի տեղապահ արք.Գարեթին Բեքչյանի ստորագրությամբ նախաձեռնող խմբի կողմից Ստամբուլի նահանգապետարան հանձնված դիմումում պատրիարքի ընտրության օր է առաջարկվում դեկտեմբերի 13-ը: Դիմումում նշվել է, որ անհրաժեշտ է արդեն դեկտեմբերի 10-ին անցկացնել պատվիրակների ընտրությունը:

Թուրքիայում հայկական գերեզմանի վրա զուգարան կառուցելու հարցը խորհրդարան է տեղափոխվել

Վանա լճի ափին հանգստի գոտի ստեղծելու ժամանակ հայկական գերեզմանի վրա զուգարան եւ հանդերձարան կառուցելու հարցը ընդդիմադիր «Ժողովրդահնարապետական» (CHP) եւ քրդական «Ժողովուրդների դեմոկրատական» (HDP) կուսակցության մի շարք պատգամավորներ տեղափոխել են խորհրդարան:

Ինչպես տեղեկացնում է Ստամբուլի հայկական «Ակոսե-ը, HDP-ի եւ CHP-ի պատգամավորները գրավոր հարցադրում են ուղղել Տուրիզմի եւ մշակույթի նախարարին՝ պարզաբանում պահանջելով Վանի Արտամեղում կառուցված լողափին հայկական գերեզմանի վրա զուգարան եւ հանդերձարան կառուցելու հետ կապված: Նշենք, որ օրեր առաջ թուրքական մամուլում տեղեկություն էր հայտվել, որ Վանի Արտամեղի շրջանում Անկարայի կողմից Վանի եւ Արտամեղի ժամանակավոր քաղաապետերը հանրային լողափում հայկական գերեզմանի վրա զուգարան եւ հանդերձարան են կառուցել:

Թուրքական իշխանությունները սառեցրել են Սեւան Նիշանյանի բանկային հաշիվը

Ստամբուլահայ հայտնի լեզվաբան Սեւան Նիշանյանը սոցկայքերում նոր գրառում է կատարել:

Սեւան Նիշանյանը գրել է, թե թուրքական իշխանությունները որեւէ բան գտնել չկարողանալով՝ սառեցրել են իր բանկային հաշիվը: «Մի բանկային հաշվում սեւ օրերի համար 12 հազար լիրա ունեի: Ոչինչ չգտնելով՝ դա են սառեցրել: Ոչ թե պետություն է, այլ հանցախումբ,-գրել է Սեւան Նիշանյանը:

Նշենք, որ Սեւան Նիշանյանը թուրքական բանտից արձակուրդ էր գնացել եւ չէր վերադարձել: Ավելի ուշ հայտնի էր դարձել, որ հունական իշխանությունները նրան ժամանակավոր բնակության իրավունք են տվել:

Հիշեցնենք, որ Մեւան Նիշանյանը թուրքական դատարանների կողմից 11 տարվա ազատազրկման էր դատապարտվել ապօրինի շինարարության համար: Նիշանյանը միշտ բացահայտ խոսել է Հայոց ցեղասպանության մասին ու աչքի ընկել իր անվախ դիրքորոշումով:

Փորձագետ. Թուրքիայում հայերը խնդիրներ ունեն նույնիսկ մահից հետո

Թուրքիայում հայերի ու առհասարակ բոլոր քրիստոնյաների մոտ խնդիրներ են առաջանում ոչ միայն կենդանության օրոք, այլև մահից հետո: Այս մասին լրագրողների հետ զրույցի ժամանակ օգոստոսի 5-ին հայտնել է «Արեւմտահայկական ազգային կոնգրեսի կազմակերպության մասնակից, «Վերադարձն հիմնադրամի նախագահ Արագած Ախոյանը:

Ախոյանը պարզաբանել է, որ Թուրքիայում սկսվել է դատավարություն Մուշ քաղաքում հին հայկական գերեզմանի ճակատագրի վերաբերյալ, որտեղ թաղված է հայ ժողովրդի ազգային հերոս, ֆիդայի Գեւորգ Չավուշը: «Չկան մեխանիզմներ, որոնք կկարգավորեն գերեզմանոցը հայկական կողմին փոխանցելը: Գլխավոր խնդիրն այն է, որ մարդկանց, նույնիսկ մահից հետո, անհնար է հողին հանձնել, քանի որ եթե հանգուցյալը հայ է կամ պարզապես քրիստոնյա, նրա ազգականներին տեղ չեն հատկացնում մահմեդական գերեզմանոցում՝ հանգուցյալին թաղելու համարե,- նշեց «Վերադարձն հիմնադրամի նախագահը:

Սկանդալ. Թուրքիայում հայտնի հայկական վանքը հանձնել են գյուղի մուսուլման բնակիչներին

Ներկայում Թուրքիայի տարածքում գտնվող Երզնկա նահանգի Կամախի շրջանի Թորթան գյուղում գտնվող

Սուրբ Տրդատ վանքը սեփականաշնորհվել է գյուղի 16 բնակիչների անունով:

Թուրքական Aktifhaber կայքի փոխանցմամբ՝ Սուրբ Տրդատ վանական համալիրի սեփականաշնորհման հետ կապված Թուրքիայի հայկական միություններից մեկի նախագահ Ազիզ Դադջըն հայտարարել է, թե անթույլատրելի է, որ եկեղեցին հանձնվել է բնակիչներին: «2005 թվականից եկեղեցին որպես պատմամշակութային շինություն է որակվել, որից հետո այն մշտապես ենթարկվել է գանձագողերի հարձակումներին: Այդ հարձակումների դեմն առնելու համար վանական համալիրը 2017-ի մայիսի 23-ին գրանցել էին գյուղի 3 բնակչի անունով, սակայն նրանց մահից հետո եկեղեցին հանձնել են 16 բնակչի: Այսինքն, եթե հիմա հայ համայնքը ցանկանա պատարագ կամ այլ արարողություն իրականացնել, պետք է գյուղի այդ 16 բնակչից թույլտվություն ստանա,-ասել է Ազիզ Դադջըն՝ շեշտելով, որ սրանով պետությունը խախտում է ազգային փոքրամասնությունների իրավունքների ու կրոնի հետ կապված Լոզանի պայմանագրի դրույթները:

Ազիզ Դադջըն նշել է, թե կանգ չի առնելու եւ այս հարցով դատական հայց է ներկայացնելու պետության եւ գյուղի բնակիչների դեմ:

Նշենք, որ Սուրբ Տրդատ վանական համալիրի տարածքում գտնվող եկեղեցիներում եղել են 9 սրբերի մատույնները, այդ թվում Տրդատ թագավորի եւ Գրիգոր Լուսավորչի:

Թուրքիայի Իզմիրում հայերը 95 տարի անց առաջին պատարագն են իրականացնելու

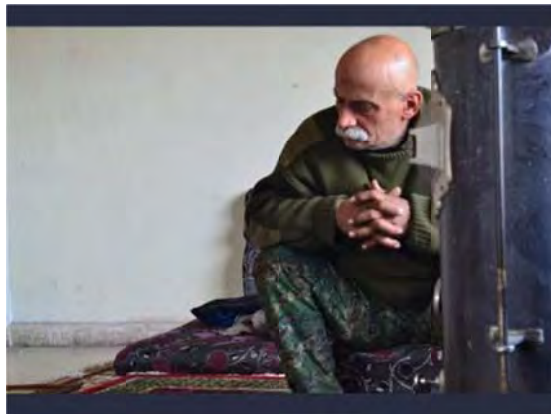
Իզմիրի (Չմյուռնիս) Սուրբ Հովհաննես եկեղեցում օգոստոսի 14-ին Աստվածածնի Վերափոխման տոնին նվիրված պատարագի են մասնակցելու կաթոլիկ հայերը:

Ինչպես տեղեկացնում է Ստամբուլի հայկական «Ակոսե-ը, Իզմիրի Սուրբ Հովհաննես եկեղեցում 95 տարի անց առաջին պատարագը մատուցելու է Ստամբուլի Սուրբ Հովհաննես Ոսկեբերան կաթոլիկ եկեղեցու հոգևոր առաջնորդ Վարդան Կազանջյանը:

Իզմիրի Սուրբ Հովհաննես կաթոլիկ եկեղեցին կառուցվել է 1862 թվականին: 1922-ի Իզմիրի մեծ հրդեհից հետո այն լքվել էր, սպա 1960-ին տրամադրվել էր ՆԱՏՕ-ի զինվորներին: 2013-ին վերանորոգվել ու վերադարձվել է կաթոլիկ համայնքին:

Սիյուն

Սիրիայում ԻՊ–ի դեմ մարտերի ժամանակ հայ հրամանատար է զոհվել

Սիրիայում 2015 թվականից քրդական ուժերի հետ «Իսլամական պետությանն խմբավորումների դեմ պայքարող հայազգի Նուբար Օզանյանը օգոստոսի 14–ին մարտի ժամանակ զոհվել է: Այս մասին գրում են քրդական կայքերը:

Նուբար Օզանյանի մահվան հետ կապված ցավակցական հաղորդագրություններ են տարածել Թուրքիայում եւ Սիրիայում գործող քրդական ու կոմունիստական կուսակցությունները:

«Ռոժավայում (Սիրիայի հյուսիս–խմբ) ԻՊ–ի ավազակախմբերի դեմ հերոսական մարտեր մղելու ժամանակ օգոստոսի 14–ին հայ ժողովրդի հերոս Փիդայի, պրոլետարիատի անձնագրի հրամանատար Նուբար Օզանյանը միացավ անմահների բանակին: Նուբար Օզանյանը անմահ էե–նշվել է Սիրիայի քրդերի «Նոր դեմոկրատական երիտասարդությունե շարժման հայտարարության մեջ:

Նուբար Օզանյանի զոհվելու փաստին է անդրադարձել նաեւ Ստամբուլի հայկական «Նոր Չարթոնքե շարժումը: «Մեծ տխրություն ապրեցինք, երբ իմացանք, որ հայ հեղափոխական հրամանատար, ընկեր Նուբար Օզանյանը օգոստոսի 14–ին Ռոժավայում ԻՊ–ի ավազակախմբերի դեմ պայքարում զոհվել էե–նշվել է «Նոր Չարթոնքե–ի հաղորդագրության մեջ:

Նշենք, որ Նուբար Օզանյանը ծնվել է Թուրքիայի Յոզգաթում, աղքատ հայի ընտանիքում: Սովորել է Զարագյոզյան դպրոցում, այնուհետ Դպրեվանքում, որտեղ ծանոթացել է Թուրքիայի կոմունիստների առաջնորդներից Ամենակ Բաքրի հետ եւ սկսել հետաքրքրություն ցուցաբերել պրոլետարիատի նկատմամբ:

1980–ականների վերջում միացել է կոմունիստական կուսակցության ռազմական թելին եւ մասնակցել մի շարք գործողությունների:

Հայտնի է, որ նա թուրքերեն է թարգմանել Ստեփան Շահումանի եւ Լենինի մասին գրքեր:

Ռոտ լեգիոններով մասնակցել է նաեւ Արցախյան պատերազմին:

Սիրիայում ԻՊ–ի դեմ պայքարում Նուբար Օզանյանը որպես հրամանատար մասնակցել է մարտերին մարքսիստ–լենինիստների ջոկատում:

Ռաքքայում երկու հայ ընտանիք է ազատվել ԻՊ–ի ձեռքից

Սիրիայի կառավարական բանակին հաջողվել է Ռաքքայից հայ եւ ասորի մի քանի ընտանիքների ազատել, որոնք քաղաքից չէինք կարողացել հեռանալ «Իսլամական պետությանն կողմից այստեղ վերահսկողություն հաստատելուց հետո: Այս մասին գրում է «ԱԿՕՍԵ պարբերականը՝ վկայակոչելով Սիրիայի քրդաբնակ շրջանում աշխատող անկախ լրագրող Մեսութ Մուհամմեդին:

Ազատագրված հայուհիներից Սաուս Կարապետյանը պատմել է, որ «Իսլամական պետությանն զինյալներն իրենց ստիպել են գլխաշոր կրել, սակայն, մահմեդական կանանցից տարբերվելու համար, դեմքը չծածկել: Մյուս հայերն էլ պատմել են պարբերաբար ծաղրի ու ստորացումների ենթարկվելու, հսկայական տուրքեր վճարելու հարկադրանքի մասին:

«Իսլամական պետությանն կողմից Ռաքքան գրավելուց հետո տեղի քրիստոնյաների մեծ մասն ապաստան է գտել Հասաքե քաղաքում:

Ախալբալաքում աշխատանքի էին ընդունվում նրանք, որոնք վրացերեն չգիտեին, բայց դավաճանում էին հայերին. Դավիթ Ռստակյան

Վրաստանի ԿԳՆ–ի որոշումը՝ Չավախքում 130 շարժական խումբ ստեղծելու եւ վրացերեն ուսուցանելու մասին, հայերին ինքնությունից զրկելու նպատակ է հետապնդում: Այս մասին ասաց «Վիրքե չգրանցված կուսակցության համանախագահ Դավիթ Ռստակյանը: Նրա խոսքով՝ Վրաստանի իշխանություններն այս քայլով ջավախքցիներին ոչ թե հնարավորություն են տալիս, այլ պարտադրում են սովորել պետական լեզուն:

«Ենթադրենք՝ վրացերենին տիրապետեցին, դրանից ի՞նչ է փոխվելու: Վրաստանում ապրող հայերի կեսից ավելին տիրապետում է վրացերենին, բայց դրանից նրանց կյանքում ի՞նչ է փոխվել: Թող մեկը կանգնի եւ ասի, որ վրացերեն սովորելուց հետո իր կյանքում ինչ-որ բան է փոխվել, աշխատանք է գտել, իմաստը ո՞րն է: Դա ընդամենը գործիք է՝ ջավախահայերին ինքնությունից զրկելու,» ասաց նա:

Դավիթ Ռստակյանի խոսքով՝ Վրաստանում դրա նախադեպն արդեն եղել է. «Կախերթիում ապրող հայերը պետական լեզուն սովորեցին՝ արդեն չկան, Գորիում սովորեցին՝ չկան, Թբիլիսիում սովորեցինք՝ կիսով չափ չկանք: Ես կարծում եմ, որ պետական լեզու ասվածն օգտագործվում է՝ հայերին իրենց ինքնությունից օտարացնելու համար: Եթե հայը լավ տիրապետի իր լեզվին, նաեւ սովորի վրացերեն, դա միայն ողջունելի է, բայց այս դեպքում հակառակ ուղղությամբ են աշխատում վրաց իշխանությունները: Ստացվել է այնպես, որ մենք Վրաստանի իրավասության տակ ենք հայտնվել եւ հիմա լեզվի ուսուցումը պարտադրանք է պարզապես մեզ համար, սա հակահայկական երեւոյթ է,» ասաց նա:

Դավիթ Ռստակյանի խոսքով՝ վրաց իշխանությունների հայտարարությունները, թե ջավախքցիները չեն տիրապետում պետական լեզվին եւ այդ պատճառով է, որ չեն ինտեգրվում վրաց հասարակությանը, աշխատանք չեն կարողանում գտնել, միայն արդարացումներ են եւ ստահոտ հայտարարություններ. «Սահակաշվիլիի ժամանակ Ախալքալաքում աշխատանքի էին ընդունվում նրանք, որոնք վրացերեն չգիտեին, բայց դավանանում էին հայերին: Ավելի վաղ տեղեկացրել էինք, որ Ջավախքի Ախալքալաք քաղաքի ու մյուս բնակավայրերի բնակիչներին, որոնք հիմնականում հայեր են, սկսել են վրացերեն սովորեցնել: Վրաստանի կրթության ու գիտության նախարարության մամուլի ծառայությունը հայտարարել է, որ Ժվանիայի անվան դպրոցը պատրաստել է 130 շարժական խմբեր Ջավախքի համար, որպեսզի նրանք ուղեւորվեն այն վայրեր, որտեղ կա վրացերենի ուսուցման պահանջ:

Կանադայի հայերը արշավ են սկսել Ադրբեջան գրահատեխնիկայի արտահանման դեմ

Կանադայի հայ համայնքը արշավ է սկսել Ադրբեջան կանադական գրահամեքենաների արտահանման թույլտվությունը չեղյալ համարելու նպատակով:

Համայնքի առաջնորդները ցանկանում են երկրի կառավարությանը համոզել չեղարկել գործարքը, հայտնում է CBC Canada-ն:

Արշավը սկսվել է, երբ Radio Canada International-ը եւ CBC-ն հուլիսին հայտնել են, որ INKAS Armored Vehicle Manufacturing-ը Ադրբեջանի Ներքին գործերի

նախարարության հետ համաձայնագիր է ստորագրել երկիր փոխադրամիջոցների մատակարարման մասին:

Կանադա-հայկական կոմիտեի քաղաքական հարցերով նախագահ Շահե Թանայանը նամակ է ուղարկել Կանադայի վարչապետ Ջասթին Թրյուդոյին, որում հայտնել է հայ համայնքի մտահոգությունը: «Չենք տրամադրելու որոշումը մի երկրի, որը պարբերաբար սպառնում է տարածաշրջանի խաղաղությանը, խախտում է այն բոլոր սկզբունքները, որոնց մենք, կանադացիները աջակցում ենք, եւ որոնք Կանադայի Միջազգային գործերի նախարարությունը ձգտում է աշխարհում առաջ մղել,» նշված է նամակում:

Կանադայի Հայկական ազգային կոմիտեն (ANCC) դիմել է նաեւ խորհրդարանի ավելի քան 50 անդամների՝ խնդրելով փոխանցել այն տեղեկությունը, որ ամբողջ հայ-կանադական համայնքը «բացարձակապես ցնցված է»:

Կանադայի ԱԳ նախարարի մամուլի քարտուղար Ադամ Օսթինը հայտարարել է, որ խորհրդարանում Կանադայի ԱԳ նախարարի ներկայացուցիչ Մեթ Դեբորսին առաջին հնարավորության դեպքում կհանդիպի հայ համայնքի ներկայացուցիչների հետ: «Հայաստանը Կանադայի մտերիմ բարեկամն է եւ դաշնակիցը,» նշել է Օսթինը: «Մենք միջանձնային եւ էթնիկ ամուր հարաբերություններ ունենք, որոնք օգտակար են երկու երկրների համար: Մենք հպարտ ենք, որ սերտորեն համագործակցում ենք Կանադայի հայ համայնքի հետ, ինչպես նաեւ Հայաստանի կառավարության հետ,» նշել է նա:

10 տարվա ընդմիջումից Լիբանանի Կառավարության կենտրոնական խորհրդում 43-ամյա հայուհի է նշանակվել

Լիբանանի հայ համայնքը 10 տարվա ընդմիջումից հետո Կառավարությունում ունի կենտրոնական խորհրդի ընդհանուր քննիչ: Երկարատև պայքարից հետո այս պաշտոնում նշանակվել է լիբանանահայ, 43-ամյա Հուրի Տեր-Սարգսյանը:

NEWS.am-ին տված հարցազրույցում Հուրի Տեր-Սարգսյանը պատմեց, որ հայկական դպրոցն ավարտելուց հետո ընդունվել է Ֆրանսիական համալսարան, որտեղ եւ ստացել է իրավաբանի մասնագիտությունն ու դարձել փաստաբան:

«Սակայն որպես փաստաբան երբեք չեմ աշխատել: Եղել եմ Լիբանանի հայ 4 նախարարների խորհրդատու, որից հետո տալով Կառավարության քննությունները՝ դարձել եմ առաջին դասակարգի կառավարական պաշտոնյա ու նշանակվել Կենտրոնական խորհրդում ընդհանուր քննիչ: Այս պաշտոնը նախկինում հայ է զբաղեցրել, սակայն նրա մահից հետո՝ արդեն 10 տարի, հայերի չէին նշանակում: Հայ

համայնքի պայքարից հետո ես դարձա ընդհանուր քննիչ,- նշեց Հուրի Տեր-Սարգսյանը:

Կառավարության այս խորհուրդը վերահսկում է երկրի բոլոր նախարարությունների աշխատակիցներին, որպեսզի ոչ ոք անօրինական քայլեր չանի: Հուրի Տեր-Սարգսյանը նշեց, որ ինքը շարունակում է պահել կապը հայ համայնքի հետ, բոլոր ազգային միջոցառումներին պարտադիր մասնակցում է: Նշենք, որ տարբեր գնահատականներով Լիբանանում բնակվում է մոտ 140-165 հազար հայ: Կառավարությունում պաշտոններ զբաղեցնող հայերի թիվը շատ քիչ է: Կառավարության կազմում կա երկու հայ նախարար. տուրիզմի նախարար է նշանակվել Ավետիս Գիդանյանը, իսկ կանանց հարցերով նախարար՝ Ժան Օդասարյանը:

Միրիայում բնակվող հայերի ընտանիքը պատմել է, թե ինչպես էին ապրում Ռաքքա քաղաքում՝ ԻՊ-ի գերիշխանության ներքո

Միրիայում բնակվող հայերի ընտանիքը պատմել է, թե ինչպես էին ապրում Ռաքքա քաղաքում՝ ԻՊ-ի գերիշխանության ներքո:

«Իսլամական պետությունը նրանցից հարկ է գանձել՝ Jezyah՝ պաշտպանված լինելու եւ պատժից խուսափելու համար, հաղորդում է EBL News-ը:

«ԻՊ-ի գերիշխանության ներքո գտնվելով՝ պետք է համապատասխան հագնվել եւ պատշաճ վարքագիծ դրսևորել: Եթե չես կատարում հրամանը, ապա կպատժվես քո արարքի համապատասխանե,-ասացին հայերը:

Մի քանի ամիս անց ընտանիքը նույնիսկ հաց ու ջուր չի ունեցել, էլեկտաէներգիան եւս մշտապես անջատում էին:

«Մենք հաց, ջուր կամ էլեկտրականություն չունեինք: Ամենուր հրթիռներ էին, բոլոր պատուհաններն ու դուռը կտրված էին: Մենք թեյ, նախաճաշ կամ ճաշ չունեինք, մենք թաքնվում էին նկուղումե,-հիշեցին նրանք:

Ի վերջո, ընտանիքին հաջողվել է փախչել ԻՊ-ից ազատագրված տարածք: Այժմ նրանք նոր կյանք են սկսել փոքրիկ գյուղում՝ քաղաքի մերձակայքում:

Օդաչու Ակոպովը կիսվել է վնասված ինքնաթիռով վայրէջքի տապալորություններով

Թուրքական Atlas Global ավիաընկերության ուկրաինացի օդաչու Ալեքսանդր Ակոպովը պատմել է տապալորությունների մասին՝ վնասված օդանավով վայրէջք կատարելուց հետո, հաղորդում է RT-ն:

«Սկզբում ես գրեթե ոչինչ չէի զգում, մի փոքր հետվայրէջքային հուզմունք կար: Միջադեպն, իհարկե, տհաճ զգացողություններ էր առաջացնում, սակայն գերբնական

ոչինչ չէի զգում: Հետո շարունակեցի կատարել իմ աշխատանքը: Ուղևորներին իջեցնելուց հետո զննեցի ինքնաթիռը, օդանավի մատյանում գրեցի, թե ինքնաթիռի որ հատածներն են վնասվել եւ անձնակազմի հետ զննեցիք անցնելու մյուս բոլոր ընթացակարգերը,- ասել է Ակոպովը:

Նրա խոսքով՝ միջադեպից հետո ավելի ճանաչված է դարձել, սոցկայքերում սկսել են իրեն ուղղված երախտագիտության խոսքեր գրել: Ակոպովը հավելեց, որ հին ընկերներ են գտնվել, որոնց մասին շուրջ 30 տարի է՝ ոչինչ չէր լսել:

Հուլիսի 27-ին թուրքական Atlas Global ավիաուղիների ինքնաթիռը Ստամբուլի Աթաթյուրքի օդանավակայանից Հյուսիսային Կիպրոս է մեկնել: Մի քանի րոպես անց 4 հազար ֆուտ բարձրության վրա (շուրջ 1220 մետր) կարկուտը վնասել է Airbus A320 օդանավը, անձնակազմը Ստամբուլի օդանավակայան վերադառնալու որոշում է կայացրել:

Ակոպովն ինքնաթիռն իջեցրել է գրեթե կուրորեն, օդանավում գտնվող 127 ուղևորից ոչ ոք չի տուժել:

Միջազգային

Ազերի անունով ազգ չկա, անգրագետ Ստալինն է այդ անունը տվել. թուրք պատմաբան

Թուրք պատմաբան Իլբեր Օրթայլըն մի միջոցառման ժամանակ ադրբեջանցիներին կատաղեցնող հայտարարություն է արել:

Թուրքական CNNturk-ի փոխանցմամբ՝ թուրք պատմաբան Իլբեր Օրթայլն հանդիպման ժամանակ անդրադառնալով ազերի տերմինին՝ ասել է. «Ազերի անունով ազգ չկա: Ստալինն է այդ անունը տվել, իսկ Ստալինը անգրագետ վրացի էր, նա ազգերից չէր հասկանում: Նա փորձանք էրե,- ասել է թուրք պատմաբանը:

Իսրայելի ՊՆ-ն արգելել է անօդաչու թռչող սարքեր մատակարարել Ադրբեջանին

Իսրայելական Aeronautics պաշտպանական ընկերությունը բորսային կոմյունիկե է հրապարակել, որի համաձայն՝

պաշտպանության նախարարության արտահանման վերահսկողության վարչությունը ժամանակավորապես արգելափակել է կարելուր հաճախորդին 20 մլն դոլարի Orbitier K1 անօդաչու թռչող սարքի մատակարարման գործարքը: Այս մասին հաղորդում է haqqin.az-ը՝ վկայակոչելով NEWSru.co.il-ը:

Կոմյունիկեում ասվում է, որ մատակարարումները պետք է իրականացվեն 2017-2018 թվականներին: 2016 թվականին տվյալ հաճախորդի գնումները կազմել են ընկերության եկամտի 20 տոկոսը, իսկ 2015 թվականին՝ 18: Ընկերությունը հաճախորդին չի նշում մատանշելով, որ խոսքը, ըստ Moody's ընկերության, Ba վարկային վարկանիշով երկրի մասին է, որի հետ Իսրայելը սերտ տնտեսական կապեր ունի:

Բացի այդ՝ այդ նույն երկրում անօդաչու թռչող սարքերի պահեստամասեր արտադրող գործարան է տեղակայված՝ ըստ Aeronautics-ի լիցենզիայի:

Պարբերականը նշում է, որ Aeronautics-ի հաճախորդների շարքում նման երկու երկրներ գոյություն ունեն՝ Սերբիան ու Ադրբեջանը, որոնք ունեն Ba վարկանիշ: Դրանցից միայն Ադրբեջանում է Aeronautics-ի գործարան տեղակայված: Սակայն ընկերության կոմյունիկեում ուղղակիորեն Ադրբեջանի անունը չի նշվում:

NEWSru.co.il-ը Իսրայելի պաշտպանության նախարարությանը խնդրել է մեկնաբանել տվյալ տեղեկությունը: Հաղորդագրությունը հրապարակելու պահին պատասխան դեռ չի ստացվել:

Հիշեցնենք, որ մի քանի շաբաթ առաջ «Մարիվ ա-Շավունե պարբերականը գրել էր, որ Իսրայելի ՊՆ-ն ստուգում է տեղեկությունը, համաձայն որի՝ իսրայելական Aeronautics Defense Systems ընկերության օպերատորները Ադրբեջանին մատակարարվող անօդաչու տեխնիկայի հնարավորությունները ցուցադրելու նպատակով հարվածել են հայկական դիրքերին:

Բարուն ահաբեկիչներին զենք է մատակարարել՝ գործադրելով ողջ պետական ապարատը. Բուլղարացի լրագրող

Բարուն ահաբեկիչներին զենք է մատակարարել՝ գործադրելով ողջ պետական ապարատը: Այս մասին «Հայ ձայն»-ին տված հարցազրույցում հայտարարել է բուլղարացի լրագրող Դիլիանա Գայտանջիևան, որը վերջերս հայտնի դարձավ Ադրբեջանի կողմից ահաբեկիչներին զենք ուղարկելու մասին հոդվածով:

Ինչպե՞ս կարողացաք տեղեկություն ձեռք բերել այն մասին, որ Ադրբեջանը մեծ քանակությամբ զենք է ուղարկում տարբեր երկրներ, եւ այդ զենքերն օգտագործվում են ահաբեկիչների կողմից:

Առկա է այն հետաքննական հոդվածը, որտեղ եւ մանրամասն ներկայացնում են այն տեղեկությունները, ըստ

որոնց՝ Ադրբեջանը տարբեր երկրներ զենք է ուղարկում: Այդ տեղեկություններն ինձ համար հասանելի դարձան թվիթթերյան անհայտ օգտատիրոջից, որ ինձ տրամադրեց այս հարցի վերաբերյալ մանրամասնություններ: Եվ դա հիմք հանդիսացավ, որպեսզի ես կարողանամ ծավալել հետաքննական աշխատանք՝ պարզելու համար Բաքվի՝ ահաբեկիչներին ապօրինի կերպով զենք հասցնելու հարցը: Երբ սկսեցի ուսումնասիրել այդ թղթածրարները, մեծ զարմանք ապրեցի, քանի որ Բաքվի կողքին կանգնած էր, եւ այս մեղսակցության մեջ ներգրավված էր նաեւ Բուլղարիան: Ես Բուլղարիայի քաղաքացի եմ, բուլղարացի եմ, եւ այս բացահայտումը մեծ անակնկալ էր ինձ համար: 2016թ-ին երբ Միրիայում էի, տեսա, որ բուլղարական արտադրության զենքերով Միրիայի չափավոր ընդդիմությունը հարվածում էր բնակչությանը... Ամոթ ապրեցի: Երբ տուն վերադարձա, սկսեցի հետաքննական աշխատանքը՝ այս ամբողջ գործընթացի մասին մանրամասներ հավաքելու նպատակով: Այսպիսիով տեղեկությունները շատացան, ստեղծվեց մի պատկեր, որով բացահայտվում էր Ադրբեջանի, մի շարք այլ երկրների՝ ապօրինի զենքի մատակարարման վերաբերյալ մանրամասնությունները: Այս նյութերի հրապարակմանը զուգընթաց նկատելի էր, որ թվիթթերյան անհայտ (Anonymous) օգտատերը հետեւում էր իմ աշխատանքին:

Իմ արած բացահայտումները մեծ ցնցում առաջացրին բուլղարացիների շրջանում, նրանք զարմացած էին, թե ինչպես երկրի ղեկավարությունը կարող է նման քանի մեջ մասնակցություն ունենալ:

Այս բացահայտումները հրապարակելուց հետո որե՞տ ճնշման ենթարկվեցի՞ր:

Բուլղարիան ազատ երկիր է, այստեղ ճնշումների մեթոդը չի գործում: Ի վերջո ես անկախ լրագրող եմ, մինչեւ այս հարցազրույցի տեղի ունենալը աշխատակցում էի «Տրուդե կայքին, բայցեւայնպես ես հետաքննող լրագրող եմ, իմ ազատությունն ինձ համար ամենակարևոր արժեքներից է:

Իսկ երկրի կառավարությունից Ձեզ հետ կապ հաստատեցի՞ն, հարցրի՞ն հրապարակման մասին ինչ-որ բան:

Բուլղարիայի կառավարության համար, բնականաբար, իմ հրապարակումները պետք է անընդունելի լինեին: Պետք է նշել, որ ահաբեկիչներին զենք տալու վերաբերյալ գործարքը եղել է Բուլղարիայի եւ երրորդ պետության միջեւ, այսինքն՝ Բուլղարիայի կառավարությունը ուղղակիորեն ներգրավված չէ այս գործարքներում: Գոյություն ունի մի երրորդ կողմ, որը բուլղարական զենքերը հասցրել է Միրիայում կովող ահաբեկիչներին: Սա է պատճառը, որ մեր երկրի կառավարությունը տարբեր առիթներով հերքեց իմ հրապարակումները՝ նշելով, որ այդ մասին որևէ տեղեկություն չունեն, չգիտեն՝ ինչպես է բուլղարական զենքերը հասել Միրիա: Նաեւ տեղեկացա, որ երկրի հատուկ ծառայությունները այս թղթածրարի վերաբերյալ հետախուզում են իրականացրել, սակայն այս մասին հստակ ոչինչ չստացվեց, միայն հայտնի դարձավ, որ իրենք մերժում են իմ հրապարակումները: Այստեղ որոշ նրբություններ կան. եթե Բուլղարիայի կառավարության ներկայացրած տեսակետը քննենք, կտեսնենք, որ նրանք զենք են վաճառել այլ պետության, եւ տեղյակ չեն եղել, թե խաղաղ բնակչությանը սպանող զենքերը դեպի ո՞ր են տարվում: Այս ամենից կարող ենք եզրակացնել, որ Բուլղարիան, ըստ

Էություն, այս ամեն ինչ մեջ կողմ է, բայց այն գլխավոր կողմը չէ, Բուլղարիան դա արել է միջնորդների օգնությամբ:

Ըստ Ձեզ՝ ինչո՞ւ է Բաքուն այս քայլին դիմել, ահաբեկիչներին զենք վաճառելու դրդապատճառը ո՞րն է:

Դժվար է այս հարցին պատասխանելը, քանի որ Ադրբեջանը ոչ թե ընկերությունների միջոցով է զենք վաճառել, այլ, իմ հիմնավոր տեղեկությունների համաձայն, պարզ է դառնում, որ Բաքուն զենքի այդ գործարքները կատարել է՝ գործադրելով ողջ պետական ապարատը: Իսկ զենքի փոխադրումն արվել է Silk Way ավիափոխադրողի միջոցով, որը պետական հովանավորչություն է վայելում: Բաքվին հաջողվել է զենքի փոխադրումն իրականացնել իր դեսպանատներին տրված արտոնություններով: Հայտնի է, որ գոյություն ունի այսպես ասած «դիվանագիտական թռիչք», որը զերծ է խուզարկումներից: Դա է պատճառը, որ Բաքուն խուզարկումներից զերծ եղող ավիաթռիչքներից է օգտվել ու զենք փոխադրել: Սա ամբողջում է այն տեսակետը, որ Բաքվի արած այս գործողությունները պետական մակարդակով են արվել: Այս ամենն ապացուցող փաստաթղթեր կան ինձ մոտ, որոնք հրապարակված են: Պարզ է, որ կողմերը չափաի ընդունեն իրենց ներկայացվող մեղադրանքները, սակայն զենքն օգտագործողը պատերազմելու համար, ենթակա է միջազգայնորեն դատապարտման:

Հետաքրքիր է, որ այս բացահայտումներից հետո Դուք հայտնվել եք Բաքվի «ան ցուցակում»...

Բաքվի իշխանությունների հետ ոչ մի կապ չունեմ.. Երևի թե հայտնվել եմ այդ ցուցակի գլխավոր տեղերից մեկում (քննիչներում է), բայց ցայսօր չունեմ տեղեկություն:

Ձեր հրապարակումները հայկական լրատվադաշտում մեծ արձագանք գտան: Մենք Ադրբեջանի հետ խնդիրներ ունենք Արցախի հարցի վերաբերյալ, ես այս տեղեկությունները ցույց են տալիս, թե ինչ տեսակի պետության հետ գործ ունենք: Ի՞նչ եք մտածում այս մասին:

Բնականաբար, հետևում եմ հրապարակումներին, լավ գիտեմ Արցախյան հակամարտության մասին եւ վստահ եմ, որ այս ապօրինի գործարքներից ստացված զենքից նաեւ հայերի դեմ է օգտագործել Ղարաբաղի սահմանի վրա:

Իմ եզրակացությունը հետևյալն է՝ Բաքուն բոլոր դիվանագիտական միջոցները գործադրում է՝ զենքի ապօրինի գործարքներ կատարելու համար, եւ զենքն էլ հաճախ հայերի դեմ է կիրառվում:

Թուրքիան սկսել է պատ կառուցել Իրանի հետ սահմանին

Թուրքիայի իշխանությունները սկսել են պատ կառուցել իրանական սահմանի վրա, հայտնում է ՌԻԱ Նովոստին:

Նշում են, որ պատը կազմված է լինելու 3 մ բարձրության ու 2 մ լայնության մեծադյուսներից: Սահմանի այն հատվածը,

որտեղ սկսվել է շինարարությունը, այցելել է Ադրիի նահանգապետ Սուլեյման Էլբանը:

Թուրքիան հիմա ավարտում է Սիրիայի հետ սահմանին մոտ 900 կմ երկարության պատի շինարարությունը:

Մայիսին լրատվամիջոցները հայտնել էին, որ Թուրքիայի իշխանությունները մտադիր են թուրք-իրանական սահմանի երկայնքով 70 կմ երկարության պատ կառուցել այն միջոցառումների շրջանակում, որոնք ուղղված են Քրդական բանվորական կուսակցության դեմ:

Անկարայի քաղաքապետը կրկին վիրավորել է հայերին

Նախկինում եւս «հայե բառը որպես վիրավորանք օգտագործած Անկարայի քաղաքապետ Մելիի Գյոքչեքը շարունակում է ռասիստական գործելաոճը:

Գերմանիայի «Կանաչներին կուսակցության թուրք համանախագահ Ջեմ Օզդեմիրի հայտարարության կապակցությամբ Անկարայի քաղաքապետ Մելիի Գյոքչեքը Twitter-ի իր էջում նրան «հայի վաստակել է անվանել:

Նշենք, որ Ջեմ Օզդեմիրը մի հարցազրույցում ասել էր, թե Էրդողանի հետ խոսելու միակ լեզուն նրան իր տեղը ցույց տալն է, ինչն էլ կատաղեցրել էր Անկարայի քաղաքապետին:

Թուրքիան շարունակում է զինել Ադրբեջանին

Թուրքիան շարունակում է սպառազինություն մատակարարել Ադրբեջանին: Այս մասին գրում է haqqin.az-ը:

Թուրքիայի Արտահանողների միության (Türkiye İhracatçılar Meclisi – TiM) պաշտոնական կայքի տվյալներով 2017 թվականի հուլիսին Թուրքիան Ադրբեջանին 261 հազար դոլարի ռազմական եւ ավիացիոն նշանակության արտադրանք է մատակարարել:

Հաղորդագրության համաձայն՝ այս տարվա հունիսին էլ Ադրբեջանը 932 մլն դոլարի նման արտադրանք է ստացել:

Մշակույթ

Թիրգան

Էմմա Բեգիջանյան

Թիրգանը, ինչպես Նոուռուզը, Մեհրեզանը եւ Մադեիր պատմական Իրանի գլխավոր տոներից է, որոնքը նշվել է մեծ շուքով: Այն տոնել են թիր ամսվա թիր օրը, այն է՝ թիրի 13-ին, քանզի յուրաքանչյուր ամսվա 13-րդ օրը թիր էր կոչվում: Այն գրադաշտականները տոնում են իրանական արեգակնային տոմարով թիրի (հունիս 21-ից հուլիսի 21-ը) 10-ին: 3 օրվա տարբերությունն առաջացել այն պատճառով, որ պատմական Իրանում տարվա բոլոր ամիսները 30 օր էին, իսկ մնացած 5-6 օրը այլ կերպ էր հաշվարկվում: Այսօր՝ թիրի 10-ին հունիսի 30-ին, Թիրգանը գրադաշտականները տոնում են Իրանի տարբեր քաղաքներում՝ Թեհրանում, Քյարաջում, Յազդում եւ դրա մերձակա գյուղերում, Արդաբանում, Քերմանում, Շիրազում, Սպահանում եւ Ահվազում, ինչպես նաեւ Եվրոպայի ու Ամերիկայի գրադաշտական համայնքներում: Սակայն իրանագետներից շատերի, այդ թվում իրանական տոների, դրանց օրացույցային տվյալների մասին յուրջ ուսումնասիրությունների հեղինակ Ջալիլ Դուսթխահի կարծիքով, Թիրգանը պետք է տոնել թիրի 13-ին, նշելով, որ թիրի 10-ին նշելը նշականում է անտեսել դրա անվանակոչումն ու առասպելական հենքը: Այս հարցի շուքը նման տեսակետի քնն հանդիպում նաեւ հռչակավոր տոմարագետ, մաթեմատիկոս Աբուռեյհան Բիրունիի ուսումնասիրություններում: Սակայն գրադաշտ մուքեթ Քուրդ Նիքեման այս առնչությամբ շեշտում է, որ եթե Թիրգանն ավանդական տոմարով նշվի, տոնացույցի մեջ խառնաշփոթ կառաջանա, բացի այդ, ինչ-որ տեղ թիրի 13-ին նշելն Օմար Խայամի ջանքերով կարգավորված օրացույցի անտեսում է եւ արհամարանք աստղագիտական ոլորտի ձեռքբերումների հանդեպ:

Հարկ է նշել, որ Թիրգանի օրվա վերաբերյալ տեսակետները չեն սահմանավակվում վերոհիշյալով: Օրինակ, ոմանց, այդ թվում Բահար Մոխթարյանի կարծիքով, Թիրգանը «ամառային հեղափոխության» (ամռան սկիզբ) տոնն է, ուստի նշվել է թիրի 1-ին, ինչն առ այսօր պահպանվում է Ֆարսահանի շրջանում: Բացի այդ, կան տեսակետներ, որոնք համաձայն Թիրգանը տոնել են տարվա առաջին թիր օրը՝ Փարվարդինի (խոյի) 13-ին, որը կոչվում է «սիզդաբեդարի» տոն, ինչով էլ ավարտվում են նուուռուզան տոնակատարությունները: Որոշ աղբյուրներում նշվում է, որ այն տոնել են մեհր ամսվա 13-ին, թիր օրը՝ (կշեռք) հոկտեմբերի 4-ին եւ այլն:

Անդրադառնալով տոնի շարժառիթներին, նշենք, որ այն հնագույն ժամանակներում նվիրված է եղել Թիշթեր (Tishtray կամ Tishtar, Sirius) անձրեւաբեր աստղին: Հետագայում՝ գրադաշտական շրջանում նվիրված է եղել Tishtray կամ Tishtar (իզգալին) անձրեւի հրեշտակին, ինչն ամրագրված է Ավեստայում: 14-րդ Յաշտը նվիրված է հենց Թիշթերին, որտեղ նկարագրվում է նրա պայքարը երաշտի դեմ եւ պայքար չարի եւ բարու միջև: Ավանդույթի համաձայն անձրեւի հրեշտակ Թիշթերը նախ երեւան է գալիս 15 ամյա պատանու տեսքով, ապա եզան, իսկ վերջում սպիտակ, գեղեցիկ, ոսկյա ականջներով ու ոսկյա հանդերձանքով ձիու կերպարանքով եւ մտնում է տիեզերական անձայածիր ծովը: Այնտեղ պայքարի մեջ է մտնում սեւ ականջներով ու սեւ պոչով սեւ ձիու սարսափագրու կերպարանքով երաշտի՝ Իփուշ դեմի հետ: Նրանց մենամարտը տեւում է 3 օր ու գիշեր, Թիշթերը պատրվում է եւ գնում Աստծու մոտ օգնություն խնդրում: Աստծո կամոք Թիշթերը երկրող մենամարտում հաղթում է դեմին: Ուստի անձրեւաբեր ամպերը, որոնք տիեզերական ծովից էին վեր բարձրանում քամու օգնությամբ սիռովում աշխարհի վրա եւ կենսատու անձրեւ է տեղում: Իրացիները տոնել են այդ օրը՝ Թիրգանը:

Ըստ մեկ այլ ավանդապատումի Թիրգանի տոնը կապվում է իրանցիների եւ թուրանցիների միջեւ պատերազմի հետ, երբ Իրանում իշխում էր Մանուչեհր շահը, իսկ Թուրանում՝ Աֆրասիաբը: Առասպելի համաձայն վերջիններիս միջեւ պատերազմը շարունակվում է տարիներ, ի վերջո, թրի մեկին

իրացիները ջախջախիչ պարտություն են կրում, որն իրանցիների համար ազգային սգո օր է համարվել: Առ այսօր էլ գրադաշտականներն այդ օրն այցելում են իրենց բարեկամ, հարազատ սգավոր ընտանիքներին: Իրանական զորքը Մագանդարանում շրջապատման մեջ է ընկնում եւ հենց այստեղ պատերազմող կողմերը փոխհամաձայնության են գալիս, որպեսզի այլեւ նրանց միջեւ պատերազմ չծագի: Որոշվում է՝ որտեղ ընկնի Մագանդարանից դեպի արեւելք արձակված նետը, այնտեղ էլ կլինի երկու երկրների միջեւ սահամագիծը: Մինչ բանակցությունները շարունակվում են, երեւան է գալիս Երկրի հրեշտակ՝ Հսֆանդյարմազը եւ կարգադրում նետ ու աղեղ բերել: Իրանցիների մեջ ամեահզոր նետ արձակողն Արաշն էր: Երկրի հրեշտակը նրան հանձնարարում է, որ նետն աղեղում դնել էլ արձակել արեւելքի ուղղությամբ: Արաշ հասկանում է, որ իր երկրի ծավալն իր բազկի ուժից ու նետի թռիչքից է կախված, պատրաստվում է, ապա մերկանում եւ շահին ու զինվորներին դիմելով ասում.«Տեսեք, ես լիովին առողջ եմ, որեւ թերություն մարմինս չունի, սակայն գիտեմ, որ նետի հետ մարմինս կլքի նաեւ իմ ողջ էներգիան»: Ապա բարձրանում է Դեմավանդ լեռան գագաթը եւ իր աստվածատուր ուժով նետն արձակում, իսկ ինքն անընչանալով ընկնում է գետին: Բարձրադրյալ աստված Հորմոզը (Ահուրանազդա) քամու հրեշտակին (Վայոյին) կարգադրում է պահապան դառնալ արձակված նետին: Նետն առավույցից մինչեւ կեսօրը երկնքում սլանալով անցնում է լեռներով ու դաշտերով եւ հասնում Ամուդարյա գետի ամիսին անաճ աշխարհի անամենձ ընկուզեմուն, խրվում բնի մեջ: Դրանից հետո յուրաքանչյուր տարի այդ օրն իրանցիները տոնել են որպես Թիրգան:

Ինչ վերաբերում է տոնի ավանդական հանդիսություններին, ապա ավանդույթներից գլխավորը միմյանց վրա ջուր լցնելն է, ինչպես Վարդավառին: Հաճախ տոնն անց է կացնում աղբյուրների ու գետերի մոտ:

Առավել տարածված հանդիսություններից է նաեւ «կժի վիճակն» (չաքո դոլաե) : Ինչպես մեր համբարձման «վիճակը», տոնին նախորդող օրը մի դեռատի օրիորդի ընտրում են եւ նրան են տալիս լայն լայն բերանով մի կանչ կուժ «դոլաե», նա մաքուր ջուր է լցնում դրա մեջ, ծածկում կանչ մետաքսե թաշկինակով: Ապա կուժը տանում է բոլոր նրանց մոտ, ովքեր երազանք, ցանկություն ունեն եւ ուզում են մասնակցել չաքո դոլաեի արարողությանը: Նրանցից յուրաքանչյուրն ինչ-որ փոքրիկ իր՝ մատանի, ականջօղ կամ մետաղադրամ եւ այլն գցում է կժի մեջ: Աղջիկը վերջում կուժը տանում է, դնում կանչ նոճու տալ: Հաջորդ օրը, երբ ավարտվում է միմյանց ջրելու ավանդույթը, մտքում երազանք պահածները հավարվում են ինչ-որ տեղ, օրիորդը կուժը ծառի տակից բերում է, անձահասակները բանաստեղծություններ են արտասանում, իսկ նա մեկ-մեկ կժից հանում է իրերը: Դրանց տերերը արտասանված բանաստեղծություններից հասկանում են՝ կատարվելու է իրենց իղձը, թե՛ ոչ:

Թիրի եւ քամու ապարանջան կոչվող սովորույթը եւս Թիրգանի սիրված ավանդույթներից է: Երբ սկսվում է տոնի կերուխումը մարդիկ իրենց ձեռքին են կապում «Թիր եւ քամի» կոչվող 7 մարբեր գույնի թելերով հյուսվածքը եւ այն 9 օր հետո բացում են ու բարձր տեղից՝ տանիքից, քամուն են հանձնում արտասանելով.

Թիր գնա, քամի արի:
Վիշտ գնա, խինդ արի:
Ցավ ու տանջանք գնա,
Բախտ արի, մարգարտաշար արի:

Գրականություն

1. www.joghataameh.org/dehkhodawarddetail-9bdf6f144d534c71b5559acda9b532c4-fa.html
2. fa.wikipedia.org/wiki/تیرگان
3. www.farhangsara.com/tirgan.htm
4. www.seemorgh.com/culture/default.aspx?conid=7938&tabid
5. www.yataahoo.com/?p=2791
6. www.tirgan.se/index.php/news/2012-06-09-00-54-03-markazi.irib.ir/index.php/web/.../14048تیرگان۲۰%جنش۲۰%مراسم
7. www.irandeserts.com/content/article/تیرگان-جنش.ht
8. daneshha.akairan.com/maghalat-persia/ainha.../13471.html

چکیده کتاب تاریخ آرتساخ (قره باغ)

(۱۸)

نگارش: دکتر ادیک باغداساریان

شماه‌ای از اسناد و مطالب مربوط به تنازع بقاء آرتساخ

نشست هفتم

در تاریخ ۲۲ ماه مه ۱۹۲۰، هفتمین جلسه هیئت دولت موقت آرتساخ برگزار گردید. رئیس: آستوازادور آودیسیان، منشی: ت. تر-گریگوریان
دستور جلسه

۱- موضعگیری دولت موقت در قبال اوضاع سیاسی موجود.

۲- مسایل جاری.

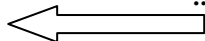
بیانات زیر درباره مورد اول ابراز شد:

آرشاور کامالیان: فعالیت‌های ما در شرایط بحرانی انجام می‌گیرند و عمدتاً "مشغول کار نجات موجودیت فیزیکی مردم هستیم. فعلاً" وضعیت سیاسی به شرح زیر ایجاد شده است: بلشویکها به مرزهای ما نزدیک شده‌اند و مایلند از طریق قلمرو ما به مرزهای ترکیه برسند تا از آنان در برابر انگلیسیان حمایت کنند. ما نیروی کافی برای حفظ موقعیت تسخیر ناپذیر خود نداریم. در صورت عقب نشینی احتمالی، مردم ما مجبور خواهند شد موضع خود را نسبت به روسیه شوروی مشخص کنند. مردم مخالف بلشویکها نیستند، اما خطر ترک اینجا توسط آنها ضرورت ایجاد قشون را ایجاب می‌کند، تا بعداً "قربانی اشغالگران نشویم و در صورت نیاز قوای دفاعی خودمان را به کار بگیریم. شاید بلشویکهای محلی قادر به تغییر اوضاع باشند و با در دست گرفتن حکومت قراباغ را بخشی از روسیه شوروی و نه آذربایجان اعلام کنند... موضع ارمنیان باید متمایل به روسها باشد و نه آذربایجان... حزب ما باید از این دیدگاه حمایت کند و آن را به کنگره پیشنهاد نماید. اگر کنگره نپذیرد، دولت باید استعفا دهد.

لودویک تر-گریگوریان: بدون هیچگونه کمکی ما نمی‌توانیم وضعیت باثباتی ایجاد کنیم. باید بلشویکهای محلی را دعوت کرد و با آنها مشورت نموده همه چیز را روشن کرد و سپس باید تصمیم گرفت که چه موضعی بگیریم.

آستوازادور آودیسیان: تمام اقدامات ما باید از روی احتیاط باشد. اوضاع خارجی برای بلشویکها آتقندر هم مطلوب نیست. هر لحظه ممکن است خود را تنها ببینیم و در برابر مخاطرات قرار بگیریم پس در اینگونه شرایط نمی‌توانیم خط مشی سیاسی مجزایی را در پیش بگیریم. هیچگونه پیشنهادی از روسیه دریافت نکرده‌ایم... اوضاع کنونی ما را بر آن می‌دارد که موضع مشخصی اتخاذ کنیم. با توجه به اینکه ما همیشه ممکن است در معرض خطر قرار داشته باشیم و تا وقتی که بلشویکها نمی‌توانند از دام دوستی آذربایجان و ترکیه رهایی یابند و یک دولت راستین بلشویکی ایجاد کنند، بنابراین ما باید تمام نیروهای خود را به کار بگیریم تا زندگی نو روی قبر ارمنی پدید نیاید... و اما اگر تقدیر این است که بمیریم پس باید با مبارزه بمیریم. احتمال دارد سپاه روسیه عقب نشینی کند و نابودی ارمنیان را تسریع نماید. اگر آذربایجان از باکو به سمت گنجه حرکت کند، برای کسب حیثیت بالاتر حکومت ممکن است به آرتساخ و زانگزور ضربه بزند. آیا باید به اتحاد ارضی آذربایجان و ترکیه امکان تحقق بدهیم؟ در این صورت آرتساخ و زانگزور از ارمنستان جدا شده و با زور به آذربایجان ملحق می‌شوند. این امر ایجاب می‌کند که قلمرو آرتساخ و زانگزور خارج از آذربایجان باشد که در واقع درخواست روسیه شوروی هم می‌باشد. تا وقتی که خطر هست، باید به این درخواست پاسخ دهیم که ما با شما هستیم و نه با آذربایجان. ارمنیان آرتساخ در کنگره‌های خود بارها این مطلب را ابراز داشته‌اند... در این مورد باید به تفورسین‌های دروغین که از خارج می‌آیند توضیح دهیم. از آنجا که ارمنستان مخالف بلشویکها نیست و اسکناس‌ها و سایر موارد ما به ارمنستان وابسته است، ما می‌توانیم تنها با او باشیم. در این مورد باید به روسیه شوری اطلاع دهیم...

نیکلای ایساخانیان: فعلاً "حفظ موجودیت فیزیکی مردم مهمترین مسئله ما است و این امر به ما حکم می‌کند به ارمنستان ملحق شویم. این نه فقط یک نظریه اصولی بلکه تاکتیکی است... اوضاع سیاسی جدیدی بوجود آمده است و بلشویکها به ما نزدیک شده‌اند. نظریه تاکتیک ضد خونریزی، حفظ موجودیت فیزیکی مردم را ایجاب می‌کند. ما از دست ترکها، انگلیسی‌ها و آذربایجان حفظ شده‌ایم. حالا این سؤال پیش می‌آید که موضع بلشویکها در قفقاز تا چه حد می‌تواند استوار باشد؟ برای اینکه در هر صورت بتوانیم موجودیت فیزیکی مردم را حفظ نماییم، باید حاضر باشیم در هر لحظه حکومت شوروی را پذیرا باشیم و این امر را اعلام کنیم زیرا بلشویکها می‌توانند خیلی زودتر به سوی مردم آرتساخ حرکت کنند. برای این کار ما باید از پیش آماده باشیم و در عین حال قدرت دفاعی خودمان را هم حفظ نماییم. درو را هم باید در این مورد قانع کنیم... تا وقتی که بلشویکها در آرتساخ مستقر نشده‌اند، و تا زمانی که اوضاع با ثبات سیاسی ایجاد نشده، باید از بلشویکها بخواهیم نیروی دفاعی ما را نقض نکنند. باید به آنها یادآوری کنیم که هیچ ارگان صلاحیت‌دار الحاق آرتساخ به آذربایجان را اعلام نکرده است، زیرا چنین چیزی وجود ندارد. باید آرتساخ را تنها در کنار ارمنستان پذیرفت. و اما درباره آنچه که به عدم شناسایی آذربایجان از طرف ارمنیان آرتساخ مربوط می‌شود باید گفت که این امر توسط وقایع و رویدادهای گذشته قابل اثبات است...

نتیجه

دولت موقت به این باور رسیده است که در شرایط سیاسی فعلی تنها باید یک مسئله عمده مورد توجه قرار گیرد و آن نجات موجودیت فیزیکی ارمنیان آرتساخ است و تمام تصمیمات اتخاذ شده از طرف کنگره‌های ساکنان آرتساخ از همین نیاز مبرم سرچشمه گرفته است...

مردم ارمنی که همیشه چشم امید به انقلاب بزرگ روسیه بسته است یعنی انقلابی که برای ملت آزادی به ارمنان آورده و از همان آغاز عقیده حق تعیین سرنوشت ملت را حمایت نموده است، به نزدیک شدن ارتش آن به سرحدات آرتساخ درود می‌فرستد، و همین امر باعث گردیده ملت ارمنی برای تشکیل نیروهای دفاعی خود اهمیت قابل شود. ملت ارمنی مصمم است هرگز تحت هیچ شرایطی سرنوشت خود را حتی به آذربایجان شوروی وابسته نکند. آنها آماده‌اند چنان نظام سیاسی را بپذیرند که روسیه انقلابی پدید آورده است در عین حال در صدد تقویت نیروی تدافعی تا برقراری وضعیت باثبات سیاسی می‌باشد.

آنگاه تصمیم گرفته شد کنگره دهم ارمنیان آرتساخ در تاریخ ۲۶ ماه مه برگزار گردد.

رئیس: منشی: (امضاء)

"ماخذ: اسناد سازمان‌ها، ۴۰۲۳، ۵، ۴۹۸، شماره‌های ۲۷-۱- دستنویس، نسخه اصل"

سند شماره ۱۳

صورتجلسه

۲۹ آوریل ۱۹۲۰، روستای مارتاکرت

کنگره ارمنیان خاچن، جرابرد و گلستان برگزار شد. از میان ۷۰ روستای این نواحی ۶۲ نفر نماینده با مجوزهای قانونی در کنگره شرکت داشتند. یک هیئت بازرسی برای بررسی مجوزهای نمایندگان انتخاب شد که ی. یریتسیان، آ. هواکیمیان و هامبارسوم آقابابیان به عضویت آن درآمدند. از گزارش این هیئت چنین بر می‌آید که نمایندگان ۳۴ روستا از ۳۸ روستای جرابرد نمایندگان ۱۶ روستا، از ۱۹ روستای خاچن، نمایندگان ۱۳ روستا از ۱۳ روستای گلستان در کنگره شرکت دارند و همه آنها از مجوزهای قانونی برخوردارند. پس از شنیدن گزارش هیئت، قانونی بودن کنگره تأیید شد و اقدام به انتخاب رئیس گردید. با اکثریت آراء آ. وردیان به عنوان رئیس و ی. یریتسیان به عنوان منشی برگزیده شدند.

رئیس کنگره جلسه را رسماً افتتاح کرد و گزارش داد که هدف این کنگره اعزام نماینده‌ای به کنفرانس جمهوری‌های قفقاز در تفلیس است.

دستور جلسه زیر نیز در کنگره پیشنهاد شد: اتخاذ موضع به نفع کدامیک از جمهوری‌های ارمنستان و آذربایجان صورت گیرد؟

پس از بحث و تبادل نظر، کنگره تصمیم گرفت گرایش و موضع خود را نسبت به جمهوری ارمنستان اعلام کند و تحت هیچ شرایطی حاکمیت دولت آذربایجان بر آرتساخ را نپذیرد... آنگاه انتخاب نماینده صورت گرفت. نمایندگی نرس ناسیبیان پیشنهاد شد. شخص اخیر پیشنهاد انتخاب غیر علنی را داد و او با ۵۹ رای به عنوان نماینده روستائیان خاچن، جرابرد و گلستان در کنفرانس جمهوری‌های قفقاز در تفلیس برگزیده شد تا خواست‌های سیاسی کنگره و تصویری از اوضاع سیاسی گذشته را بصورت شفاهی و کتبی در آنجا ارائه دهد. از نظر کنگره شایسته است اسناد جنجال برانگیزی را به این صورتجلسه ضمیمه کند که اساس برقراری حاکمیت ضد مردمی و ضد ارمنی آذربایجان بر مردم ارمنی آرتساخ را تشکیل می‌دهد. دولت آذربایجان با نقض مفاد مهم توافقنامه خود با کنگره هفتم ارمنی آرتساخ، همواره به سیاست تجاوزکارانه و ضد ارمنی خود ادامه داده است.

۱- بدون اطلاع و توافق شورای وابسته به استانداری کل، قشون

خود را از طریق قلمرو ارمنیان به سوی زانگور حرکت داده است و در مسیر خود مردم را به گاری‌ها بسته، اسبان و گاو میش‌ها و گاوها را دزدیده و ویرانهایی به بار آورده است.

۲- قشون خانکند و شوشی پیش از کنگره هفتم ۴-۳ بار تقویت شده، زحمتکشان ارمنی تحت فشار قرار دارند، در منازل آنها به زور وارد می‌شوند و به خورد و خوراک و تجاوز زنان می‌پردازند، در نتیجه رفت و آمد زنان ارمنی در کوچه‌ها غیر ممکن شده است.

۳- چند بار توسط استاندار و شخصی به نام سرهنگ دوم تونگینی و کلانتریان معاون استاندار درخواستهایی مبنی بر تمرکز قشون در مارگوشاوان (یوزباشف) شده است...

۴- بر اساس توافقنامه منعقد شده با کنگره هفتم، بجای اینکه روستاهای غایبلیشن، کرکزان، دولانلار و دیگر روستاهای ویران شده توسط ترکها بازسازی شود، بر عکس، در مقابل ارمنیان خانکند و جامیشلو نیروی وحشتناکی بسیج می‌گردد و اینها اجازه ندارند نه مهاجرت کنند و نه دارایی خود را به فروش برسانند. در نهایت، ساکنان ارمنی جامیشلو و خانکند مورد قتل و کشتار و چپاول قرار گرفتند. جاده باکو- شوشی بسته شد و مسافرت از خاچن، جوانشیر و واراندا به شهر غیر ممکن گردید. کشتار ده‌ها مسافر ارمنی در اینجا و آنجا سازماندهی قتل عام ارمنیان (نژادکشی) (در خانکند، شوشی، اقدام، تارتار و...) به پدیده عادی روزانه تبدیل شده است.

۵- بر اساس توافقنامه، بجای رفع نیازهای مهاجران ارمنی صف‌های جدیدی از مهاجران تشکیل شد، کلیه وجوهی که برای مهاجران ارمنی در نظر گرفته شده بود ضایع کردند و برای مهاجران ترک خرج نمودند و بدین ترتیب بین دو همسایه بذر نفاق و نفرت و دشمنی پاشیدند.

۶- نتیجه تمام این کارها این بود که به منظور شادمانی ملت ترک، در روز سال نو، (۲۳ مارس) جشنی بر پا کردند: شوشی را ویران کردند و هزاران نفر را آماج گلوله نمودند، دختران و زنان ارمنی را به قشون خودشان هدیه کردند. آنها خانه‌ها را توسط توپ و مسلسل ویران نمودند که تعداد آنها بدین شرح است:

در خاچن: ۱- خانازاخ ۱۵۰، ۲- جامیشلو ۲۰، ۳- غلیشباغ ۲۱۰، ۴- بالوجا ۲۲۰، ۵- مهدیشن ۷۰، ۶- خرامورت ۹۰، ۷- خاناباد ۲۳۰، ۸- کاراگلوخ ۱۱۰، ۹- نوراگیوغ ۱۹۰، ۱۰- مارگارشن ۱۴۵. در جرابرد: ۱- غازانجی ۷۰، ۲- ماراغا ۲۱۰، ۳- مارگولاران ۷۵، ۴- چایلو پائین ۸۰، ۵- چایلو بالا ۱۱۰، ۶- تالیش ۳۰۰.

غیر از ساکنان بومی روستاهای یاد شده، باید مهاجرین سال ۱۹۱۷ در روستاهای یاد شده و روستاهای بروج، لوان- آروخ و دامیرلات را اضافه کرد. ۷- سارو ۳۰۰، ۸- ماراغا ۶۰، ۹- غاهریلار ۶۵، ۱۰- حسن قلعه ۱۰۰، ۱۱- سوسولان ۶۰، ۱۲- یرمجان ۱۲، در گلستان: ۱- ماناسی‌شن ۷۰۰، ۲- غاراجینار ۲۴۰، ۳- گاپروت ۴۵، ۴- خارخاپور ۶۰، ۵- نرکین‌شن (شن پائین) ۱۵۰، ۶- ورین‌شن (شن بالا) ۲۵۰، ۷- پاریس ۹۰، ۸- ارکیج ۱۷۰، ۹- آبلات ۷۰، کلیه این روستاها طعمه چپاول و آتش شدند...

(سپس امضاء ۶۱ نماینده قرار دارد- آ.آ.)

رئیس (امضاء) آ. وردیان

منشی ی. یریتسیان

"ماخذ: آرشیو اسناد دولتی، ۲۰۰۱، ۵۶۳، شماره ۱۹۲-۱۹۱، تایپ شده، رونوشت"

سند شماره ۱۴

صورتجلسه

در تاریخ ۱۴ ماه مه ۱۹۲۰، کنگره روستائیان ارمنی ناحیه دیزاک در روستای توغ برگزار شد. رئیس: نیکلای ترگریگوریان منشی نورابر موسسیان.

در این کنگره نیکلای ایساخانیان و آرسن ترهوانیسیان نمایندگان

آذربایجان سرنگون شده و آذربایجان شوروی تشکیل یافته است که از طرف روسیه شوروی نیز به رسمیت شناخته شده است. کمیته انقلابی پیشنهاد می‌کند که باید دولت داشناک‌ها را سرنگون کرد. دولت شوروی تشکیل داد و همراه با آذربایجان شوروی به آناتولی شوروی ملحق شد... کمیته انقلابی همچنین اعلام می‌کند که ارتش داوطلبان منحل شده و بر اساس اطلاعات موجود، ارتش سرخ به مرزهای آذربایجان و گرجستان نزدیک شده است. این امر روی زندگی داخلی آذربایجان تاثیر گذاشته است. حکومت باکو به دست بلشویکهای محلی افتاده و در سایر نواحی آذربایجان نظام شوروی برقرار می‌گردد و مقامات و نمایندگان قدیمی آذربایجان در آن‌ها مشارکت دارند همانند سلطنت در شوش. ما فکر می‌کنیم که این یک پدیده موقت است. رهبران آذربایجان سعی می‌کنند تحت عنوان بلشویک از فرصت استفاده کرده برنامه‌های امپریالیستی و پان اسلامیستی خود را اجرا کنند. ما باید هشیار باشیم و تا زمانی صبر کنیم که نیروهای دولت انقلابی روسیه وارد مرزهای آرتساخ شوند. همه این موارد اساس پاسخ دولت را تشکیل می‌دهد.

سپس هاروتیون تومیان سخن گفت و متذکر شد که ما نباید به بلشویکهای کنونی ترک اعتماد کنیم زیرا اینها تحت عنوان بلشویک می‌خواهند برنامه‌های پان اسلامیستی خود را اجرا کنند. او اظهار کرد که اولین اقدام دولت شوروی باکو این بود که به جمهوری ارمنستان التیماتوم داده و خواسته است نیروهای خود را از مرزهای آرتساخ و زانگورور خارج کند. زیرا چنین گمان می‌کند که آرتساخ و زانگورور بخش جدایی ناپذیر آذربایجان را تشکیل می‌دهند و در آینده باید به آذربایجان و سپس به آناتولی شوروی ملحق شوند. بدین ترتیب قصد ترکیه، تشکیل یک حکومت عثمانی از قازان تا استامبول و نابودی ارمنستان به عنوان سرزمین حد فاصل این دو نقطه است.

سپس چند تن از نمایندگان اظهار نظر کردند و از پاسخ دولت حمایت نمودند.

نمایندگان بلشویک اعلام کردند که به حکومت شوروی فعلی آذربایجان اعتماد ندارند، زیرا ارمنی کش‌هایی چون سلطنت نباید در دولت شوروی جایی داشته باشند.

پاسخ ارائه شده به کمیته شوشی توسط دولت آرتساخ بررسی شد و با اکثریت آرا تصویب گردید.

سپس نمایندگان گزارشی در مورد روستاهای خود ارائه کردند. همه آنها به این امر اشاره کردند که کماکان خودکامگی برخی افراد در روستاها بویژه در خصوص مسئله خواروبار وجود دارد. روستائیان نمی‌دانند که به کدامیک پاسخ دهند. آنها اظهار کردند که روستائیان مجبورند آخرین قطعه نان خود را بدهند. اغلب وقایعی رخ می‌دهد که از طرف چند دسته نظامی تقاضاهایی به روستا صورت می‌گیرد. آنها همچنین اعلام کردند که در بسیاری جاها سر بازگیری در شرایطی انجام می‌شود که مزاحم فعالیت‌های کشاورزی می‌گردد.

کنگره توجه دولت را به این امر جلب می‌کند که روستائیان نیاز شدیدی به نفت، صابون، پارچه، نمک و سایر ارزاق ضروری دارند. هاروتیون تومیان به نمایندگان پیشنهاد کرد که وضعیت وخیم مهاجران را بهبود بخشند و آخرین تکه‌های نان خود را با آنها تقسیم کنند. شرکت کنندگان کنگره اظهار علاقه کردند که دولت در حد امکان، کنگره‌های زحمتکشان آرتساخ را تشکیل دهد و مردم را درباره مسایل مهم آگاه نگاهدارد.

رئیس: آ. باغداساریان

منشی: آ. کوچاریان

"مأخذ: اسناد سازمان‌ها، ۵، ۳، ۴، ۵، ۶، ۶۱-۶۴، دستنویس، اصل."

ادامه دارد

دولت موقت آرتساخ حضور داشتند. آنها درباره التیماتوم آذربایجان گزارش کردند. بر اساس آن از ارمنیان آرتساخ تقاضا می‌شد حاکمیت آذربایجان را بپذیرند.

آنگاه دستور جلسه مشخص می‌شود:

۱- اوضاع سیاسی

۲- مسایل جاری

نخست موضعگیری ارمنیان آرتساخ نسبت به آذربایجان و دولت آراتات مورد بررسی قرار گرفت. نمایندگان در نطق‌های خود تاکید کردند که التیماتوم آذربایجان تنها بهانه‌ای برای بلايا و مصائب جدید ارمنیان است. آنها درخواست کردند همراه با زانگورور به دولت آراتات بپیوندند.

قطعنامه زیر به اتفاق آرا مورد پذیرش قرار می‌گیرد:

با شنیدن گزارش نماینده دولت موقت در مورد وضعیت سیاسی و با آگاهی درباره نامه دریافتی از کمیته انقلاب شوشی، کنگره ناحیه‌ای روستائیان ارمنی دیزاک با توجه به اینکه:

۱- تحولات اخیر آذربایجان آنارسیسم است و ماهیت بلشویکی ندارد.

۲- رهبران دولت پیشین آذربایجان، خان‌ها و بیگ‌ها بدون اینکه مجازات شوند در مقام خود ابقاء شده‌اند.

۳- همان افراد پیرو سیاست پیشین در راس دولت آذربایجان شوروی قرار دارند و در وهله اول مسئله آرتساخ - زانگورور را مطرح می‌سازند.

۴- پس از بروز انقلاب نیز سنگرها حفظ شده کماکان صدای توپ و تفنگ به گوش می‌رسد، سلطنت‌ها و نوری پاشاها هنوز در مقام‌های خود باقی مانده‌اند و ظلم و ستم نسبت به ارمنیان شهر ادامه دارد.

لذا تصمیم گرفته می‌شود که:

۱- پاسخ دولت موقت آرتساخ به اعلامیه کمیته انقلاب شوشی تائید گردد.

۲- حل و فصل اینگونه مسائل نه بصورت جداگانه بلکه همراه با جمهوری ارمنستان انجام شود.

(سپس امضاء ۴۲ نفر از نمایندگان کنگره قرار داد- ۵.ه.آ.)

رئیس کنگره ناحیه دیزاک (امضاء)

منشی (امضاء)

>> مأخذ: اسناد سازمانها، ۴۰۳۳، ۵، ۴۶۱، شماره ۹۲-۹۰، دستنویس، اصل<<

سند شماره ۱۵

صورتجلسه

در تاریخ ۱۴ ماه مه ۱۹۲۰ کنگره روستائیان واراندا در روستای هاغورت برگزار شد. از طرف دولت موقت آرتساخ، آقایان آرشاویر کامالیان و هاروتیون تومیان حضور داشتند. از میان ۳۶ روستا ۵۱ نفر از نمایندگان ۳۴ روستا در کنگره شرکت کرده‌اند که ۳۰ نفر آنها دارای مجوز قانونی است.

آرام باغداساریان به عنوان رئیس کنگره و آقایان آلکسان کوچاریان و دانیل آراکلیان به عنوان منشی برگزیده شدند.

مسائل زیر مورد بررسی قرار می‌گیرد:

۱- گزارشی درباره وضعیت سیاست خارجی.

۲- گزارشی درباره سیاست داخلی.

۳- سخنان نمایندگان.

۴- گزارش فعالیت‌های دولت موقت آرتساخ.

۵- مسایل جاری.

آرشاویر کامالیان درباره اوضاع سیاست خارجی گزارش داد. او اظهار داشت که در ششم ماه، دو فراخوان از طرف کمیته انقلاب شوشی دریافت شده است، یکی خطاب به دولت موقت آرتساخ و دیگری خطاب به روستائیان زحمتکش آرتساخ. کمیته انقلابی اعلام کرده که دولت مساواتی

Լույս են տեսել

Էդիկ Բաղդասարյանի նոր գրքերը

-ԻՐԱՆԱՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ-ը 10 ՀԱՏՈՐՈՎ

-ՀԱՅ ՊԵՏԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ-ը 7 հատորով

-دوستی دیرینه ایرانیان و ارمنیان (Պարսկերեն) –(Պարսկերեն)

-ԻՐԱՆԱՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ-ը`

تاریخ ارمنیان ایران – جلد اول و دوم (պարսկերեն) 2 ՀԱՏՈՐՈՎ

-Աղվանք, Աղբբեջան, Ոճրագործություն եւ Ծավալապաշտություն

(Պարսկերեն) جنایت و توسعه طلبی

-تاریخ ادبیات ارمنی در ۳ جلد (Պարսկերեն) 3 հատորով

-Հայկական հարցը, հնագույն շրջանից մինչև մեր օրերը, 2 հատորով (Հայերեն)

-شاهنامه و منابع ارمنی (Պարսկերեն) հայկական աղբյուրները

-Կոմիտասը եւ Հայ դասական երաժշտության ձևավորումը (Պարսկերեն)

کومیتاس و شکل گیری موسیقی کلاسیک ارمنی

-گیکور ، اثر هوانس تومانیان برگردان انگلیسی ، تورونتو ، ۲۰۱۴

-Հողվածների ժողովածու, Հատեր Ա,Բ- Պարսկերեն

گزیده مقاله های فارسی ادیک باغداساریان ، جلد ۱ و ۲ ، ، تورونتو ، ۲۰۱۴

-Հողվածների ժողովածու, Հատեր Գ, Հայերեն

گزیده مقاله های ارمنی ادیک باغداساریان ، جلد سوم ، ، تورونتو ، ۲۰۱۴

-Հայ գրականության ընտրանի (Անգլերեն եւ պարսկերեն) Տորոնտո, 2014.

گزیده نثر و نظم ادبیات ارمنی ، برگردان فارسی و انگلیسی – ادیک باغداساریان ، تورونتو ۲۰۱۴

-Ակնարկ Պարսկերենի Ուղղագրության, (Պարսկերեն) Տորոնտո, 2014.

نگاهی بر شیوه نگارش فارسی – ادیک باغداساریان ، تورونتو ۲۰۱۴

-Թարգմանության մասին (Պարսկերեն), Տորոնտո, 2014

نگاهی بر فن ترجمه ، فارسی – ادیک باغداساریان ، تورونتو ۲۰۱۴

-Հայոց ցեղասպանության Պատմություն, (Պարսկերեն), Տորոնտո, 2014

تاریخ نژادکشی ارمنیان ، فارسی – ادیک باغداساریان ، تورونتو ۲۰۱۴

-Հայկական Հարցի Մանիֆեստ , Տորոնտո 2014

-Իրանահայ Համայնքի Ամբողջական Համառոտ Պատմություն, 2 հատորով, հատոր 1 եւ 2, Տորոնտո, 2015:

-Անանիա Շիրակացի, Մաթեմատիկա, Պարսկերենի թարգմանեց Էդիկ Բաղդասարյանը, Տորոնտո, 2015:

Anania Shirakatsi, Mathematics, translated into Persian by Edic Baghdasarian, Toronto, 2015.

آنانیا شیراکاتسی دانشمند سده ۷ میلادی، ریاضیات ، ترجمه ادیک باغداساریان ، تورونتو ۱۳۹۴.

-Անանիա Շիրակացի, Տիեզերագիտություն, Պարսկերենի թարգմանեց Էդիկ Բաղդասարյանը, Տորոնտո, 2015:

Anania Shirakatsi, Cosmography, translated into Persian by Edic Baghdasarian, Toronto, 2015.

آنانیا شیراکاتسی دانشمند سده ۷ میلادی، کیهانشناسی ، ترجمه ادیک باغداساریان ، تورونتو ۱۳۹۴.

-History of Mathematics in Armenia, in English, by Edic Baghdasarian (Ed. Germanic), Toronto, 2015

Մաթեմատիկական Հայաստանում (Անգլերեն), աշխատասիրեց Էդիկ Բաղդասարյանը (Էդ. Գերմանիկ), Տորոնտո, 2015

-Դավադրությունը Հայ Ժողովրդի Պատմության մեջ, Տորոնտո, Կանադա, 2016

-The Armenian Question Manifesto (in English) Toronto 2016

Edic Baghdasarian, The History of the Armenians in Iran, Two volumes, Vol. 1-2, in English, Toronto, 2016.

-Aran, Azerbaijan, Crime and expansionism, Toronto, 2016

تورونتو ۱۳۹۵ فارسی – جمهوری آرات – Թարգմանության Հանրապետության Պարսկերեն, Տորոնտո, 2016, Rep. of Ararat, in Persian

Հայկական ընտանիք, պատմա-ազգագրական ակնարկ, Տորոնտո, 2016, The Armenian Family throughout the history,

خانواده ارمنی در درازنای تاریخ ، تورونتو ۲۰۱۶

Encyclopedia of Armenian Historical Geography, in English, Toronto, 2017

Պատվիրելու համար դիմել www.Edic-Baghdasarian.com, edbagh@yahoo.com կամ 1-818-627-8643